

2008 – 2023

Szembenézés

*A Magyar Pedagógiai Társaság
szakmai kollégiuma ülése*

a

7. Nevelésügyi Kongresszus után 15 évvel

2023

Az MPT Szakmai Kollégiuma (a szakosztályok, tagozatok delegáltjainak csaknem kétharmados jelenléte mellett, határon túli szervezetek képviselői, és több hazai tudományos egyesület vezetői, képviselői – Magyar Pszichológiai Társaság, HERA, MTA – jelenlétében) gondolkodott közösen a 2008-ban rendezett VII. Nevelésügyi Kongresszus óta eltelt időről 2022 november 16-án.

Benedek András expozéja után a Kisgyermeknevelési, a Kerekgedei Makó Pál (matematikatanári), Felnőttképzési, Kalokagathia, Prevenció, a Diszlexiás Gyerekek Fejlesztéséért, a Gyermekérdekek szakosztálya – Korczák Munkabizottság és a Robottechnika szakosztály képviselői vállalták a saját kompetenciájukhoz tartozó témakörök áttekintését.

- Kritika
- Eredmények
- Deficitek
- Ajánlások
- Kooperáció

Ez az öt szó fogja egybe a közös gondolkodásra, további tisztázó vitákra, elemzésekre szólító ülés tartalmát.

A videófelvétel felkerült a társasági honlapra, a kiadvány a referátumok szerkesztett változatát tartalmazza. A kiadvány utószava a korreferátumok tanulságait ötvözve, rendszerezve reményeink szerint betölti majd az MPT-nek az eltelt másfél évtizedre vonatkozó, szakmailag igényes helyzetelemzése, teendőkre utaló állásfoglalása szerepét.

2008 – 2023

Szembenézés

***A Magyar Pedagógiai Társaság
szakmai kollégiuma ülése***

a

***7. Nevelésügyi Kongresszus után
15 évvel***

***Magyar Pedagógiai Társaság
Budapest 2023***

2008 – 2023

Szembenézés

***A Magyar Pedagógiai Társaság
szakmai kollégiuma ülése***

a

7. Nevelésügyi Kongresszus után 15 évvel

Szerkesztette: Trencsényi László

ISBN 978-963-7123-86-3

Felelős kiadó: az MPT elnöke

2008 – 2023

Szembenézés

A Magyar Pedagógiai Társaság

szakmai kollégiuma ülése

a

7. Nevelésügyi Kongresszus után 15 évvel

Tartalomjegyzék

Benedek András	Eltékozolt másfél évtized - valóban közügy az oktatás? A pedagógia térvesztése	5
Nagy Ádám	Az ifjúságügy elmúlt másfél évtizede	13
Kraiciné Szokoly Mária	Tanulás – életen át	18
Villányi Györgyné Jutka	A VII Nevelésügyi Kongresszus óta történtek felidézése	24
Makai Éva	Az oktatás közügy? 15 évvel a VII. Nevelésügyi Kongresszus után	28
Kapitány Ervin – Turcsik Katalin	Tanulási zavarral élők az iskolapadban	33
Czakó Kálmán Dániel	A preventív tevékenység fejlesztési lehetőségei a képzés rendszerében	39
Munkácsy Katalin	15 esztendő tapasztalatai a Kerekgedei Makó Pál (Matematikatanári)szakosztály nézőpontjából	43
Farkas Károly – Liskai Anikó	Előttünk a jövő? – vagy már mögöttünk?	45
Fábry Béla	2022 – mozgalmas esztendő	52
	Összefoglaló	64
	Közlemény	71

Benedek András

Eltékozolt másfél évtized – valóban közügy az oktatás?

– A pedagógia térvesztése –

Jó néhány hét állt rendelkezésemre, hogy ezen előadás tartalmán elgondolkozzam. A téma körvonalai világosak voltak: a VII. Nevelésügyi Kongresszus (2008. augusztus 25-28.) óta eltelt időszak, másfél évtized nevelésügyi folyamataival való szembenézés igényével egy vitaindítót tartani. Több címvariáns is felvetődött, részben adminisztratív, részben emocionális címek. Végül két cím maradt versenyben, melyek jelenlegi állapotainkra való tekintettel kevésbé tűnnek optimistának. Az első egyértelműen kapcsolódik a legutóbbi kongresszus szlogenjéhez: *Eltékozolt másfél évtized – valóban közügy az oktatás?* Nos, tekintsük ezt a főcímet, ugyanakkor egy alcímmel kiegészítve: *A pedagógia térvesztése*. Ez utóbbi akár egy újabb pólusa is lehet a beszélgetésnek, illetve a további gondolkodásnak, várva e vonatkozásban a cáfolatokat vagy éppen konstruktív javaslatokat a pedagógia tudományának és elméletének legújabb kori progresszivitásáról.

Provokatív jellege ellenére a pozitív szándék és várakozás is megfogalmazódik bennem, amikor az előadást és a hozzászólásokat követően, hetekkel később egy írásba rendezem a gondolataimat. A főcím tekinthető a 2022. november 16-i eseményen, a Magyar Pedagógiai Társaság (MPT) Szakmai Kollégiumának ülésére vállalt vitaindító szándékát kifejező kérdésnek. Természetesen e kérdésre a választ nem csupán a témában megszólaló kívánja megfogalmazni. Várakozása szerint a kapcsolódó korreferátumokban, előadásokban gondolataikat ismertetőik közvetlenül vagy közvetve erre vállalkoznak. Ezért nagyobb időtávban gondolkodva, és az adott időszak ezt úgy vélem szükségessé teszi, az MPT szempontjából is megválaszolendő stratégiai kérdésként fogalmaztam meg alcímként állításomat. Talán éppen a kiadásra kerülő kiadvány hatására is számítva, ezzel kapcsolatban is szívesen hallanám a véleményeket és különösen fontosnak vélem, hogy olyan kezdeményezések tettek szülessenek, melyek alapján cáfolható az a tétel, hogy korunkban a pedagógia térvesztése érzékelhető.

Személyes felfogásom szerint a neveléstudomány és a nevelés legközvetlenebb gyakorlata is alapvetően fejlesztő jelleggel bír. Ez azt jelenti, hogy a pedagógiai folyamatok céljai, az alkalmazott módszerek alapvetően arra irányulnak, hogy a személyeket, közösségeket fejlesztve hozzájáruljanak a köz állapotának javításához, jobbá tételéhez. Feltételezhetően ez a felfogás

érvényesült az ezredfordulót követő évtized közepén Magyarországon, amikor ismét felvetődött, hogy szervezzünk egy a társadalom egészét megszólító nevelésügyi rendezvényt.

Bár másfél évtized már egészen jelentős időszaknak tekinthető, különösen egy ember életében, azonban a hazai oktatásügy történetében is számottevő ez az időtartam. A hazai neveléstörténet korszakokat átívelő folyamatának keretei között esetenként sok-sok évtized is eltelt egy-egy nevelésügyi kongresszus között. A közelmúltban körünkől távozott *Kelemen Elemér* kitűnő történeti elemzése az Új Pedagógiai Szemle 2008 februárjában megjelent számában tartalmas keretekbe foglalta a hazai nevelésügyi kongresszusok történetét. Erre a feldolgozásra utalva tekinthetjük az első „kongresszusnak” a Magyar Tanítók Első Egyetemes Gyűlését (1848. július 20-24.), mely „egyetemes tanítói tanácskozmány”-ként vállalkozott a köznevelés és oktatás alapelveinek megállapítására. Az iskolaállítás és a tanszabadság kérdéskörével kezdeményező módon foglalkozó tanácskozás javaslatait – *petitio* formájában – Eötvös József vallás és közoktatási ügyi miniszter kapta kézhez. Mint Kelemen Elemér visszatekintésében megállapította: *„Eredményeit és hatását tekintve egyaránt viszonyítási pontot, etalont, hivatkozási alapot jelentett a későbbi kongresszusok számára.”*

Egy teljes generáció-életciklust követően 1896 júliusában, a milleniumi rendezvény sorozat részeként került megszervezésre a Második Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus. E tanácskozás, „Kelemen Elemér értékelő megállapítását idézve: *”... Janus-arcú szellemiségével, sokkal inkább történelmünk csak hamar bekövetkező, tragikus fordulataival,... nem válhatott a magyar közoktatás nemzetközi tendenciákhoz igazodó, átfogó korszerűsítését indukáló, további fejlődését meghatározó neveléstörténeti eseményé.”*

Közel három évtizeddel később, a bethleni konszolidáció időszakában került sor a Harmadik Egyetemes Tanügyi Kongresszusra (1928. július 3-5.). E tanácskozáson minden korábbinál erőteljesebben érvényesült az adott korszak kultúrpolitikája, az akkor uralkodó nacionalizmus eszméje. Újabb két évtizedet követően, immár az 1945-ben megalakult Országos Köznevelési Tanács szakmai előkészítő munkájára alapozva és a pedagógus szakszervezet formális kezdeményezése alapján az 1848-ra emlékező centenáriumi ünnepek részeként 1948. július 20-án csupán egy egynapos, a politikai protokoll kliséit felvonultató „fantom” kongresszusra került sor. Az ezt követő években a pedagógiai gondolkodás háttérbe szorítása volt a jellemző. A 60-as évek végére ugyanakkor a gazdasági és társadalmi mechanizmusok megújításának, belső reformjainak kérdésköre is előtérbe került.

Történelmi összefüggés, hogy az MPT 1967-ben újjáalakult, s már 1968-ra, az új gazdasági mechanizmus által felporzó szellemi törekvések jegyében tervezte az ötödik kongresszus összehívását.

A rendszerváltozást megelőző V. Nevelésügyi Kongresszusra 1970. szeptember 28-30. között került sor. A későbbi szakmai elemzések szerint ez a tanácskozás, a felszólalások és állásfoglalások által már jelezték a magyar pedagógustársadalom és az iskola környezetének első, csendes lázadását a központosított oktatásügy és a saját arculatától, önállóságától megfosztott iskola ellen. Bár a következő években a reform-retorika a politikai szinten és néhány szakmai kezdeményezésben felerősödött, azonban a mélyebb átalakulás elmaradt. Tény ugyanakkor, hogy ez a kongresszus, az előkészületek éveiben, majd a tanácskozás követő két évtizedben érdemben is hatással volt az MPT szakmai tevékenységére. Ezt jól érzékelteti Kelemen Elemér neveléstörténeti értékelése: *“Az ekkor elindult folyamatok... Számos pozitív elvet tartalmaztak, amelyek csíráját jelentették a következő évtized – pártállami kereteket feszegető – oktatás fejlesztési reform törekvéseinek.”*

E rövid történeti visszatekintés feltételezhetően érzékelteti, hogy az MPT története szorosan kapcsolódik a kongresszusok történetéhez. A legközvetlenebbül kimutatható kötődés a második kongresszustól említhető meg. A négy napos rendezvény, elnöki tisztét *Heinrich Gusztáv*, a Magyar Paedagógiai Társaság elnöke töltötte be. Az 1948-as centenáriumi kongresszus esetében *Kiss Árpád* szerepére lehet utalni, aki az ONK és a Társaság képviselőjeként meghatározó szerepet játszott a társasági közélet nevelésügyi progresszióhoz történő kapcsolódásában.

A rendszerváltozás első éveiben, a hatodik nevelésügyi kongresszus előkészítésében viszonylag széles szakmai bázis alakult, melyben a Magyar Pedagógiai Társaság meghatározó kezdeményező és szervező szerepet vállalt. 1993 a hazai neveléstörténet szempontjából is a változást szimbolizáló évnek tekinthető. Az oktatási rendszert alapjaiban érintő három jelentős törvény politikai konszenzussal történő elfogadása a köznevelés, a szakképzés és a felsőoktatás fejlődését is új pályára állította. A rendszerváltozás szellemi pátoza, minden gazdasági nehézség ellenére is az oktatás világában óriási energiákat szabadított fel. Az iskolák szakmai autonómiájának minden azt megelőző korszakhoz képest jelentős jogi garanciákhoz kapcsolása, a nemzeti műveltségteremtésről folytatott széleskörű szakmai viták, melynek eredményeként formálódott az új Nemzeti Alaptanterv valóban érzékeltette, hogy érdemi párbeszédre van szükség a továbblépéshez. Ezek együttesen olyan légkört teremtettek, melyben felfokozott szakmai várakozás jelent meg. A 90-es évek felgyorsuló társadalmi-politikai változás folyamatához ugyanakkor

gazdaság átalakulása, különösen hatékonysága és jövedelemtermelő képessége kellő háttérrel nem volt képes nyújtani. A tervezett, és a társadalom jelentős része által várt gyors átalakulás helyett gazdasági válságjelenségek fékeztek le a modernizációt. Érzékelhető volt, hogy az oktatás nagy rendszerének egészét indokolt átalakítani és ehhez egy új társadalmi-szakmai konszenzust kialakítani.

A kongresszusi esemény-krónika ezekben az években egyértelműen felgyorsult. 1993 után másfél évtized sem telt el és az ezredfordulót követően az európai integráció új szakaszába lépve a társadalmi ellátó nagyrendszerek reformja, akkor legalábbis úgy tűnt, halaszthatatlanná vált. A politikai kampányok időszakában, de az alternáló kormányzati ciklusok keretei között is az oktatás megváltoztatásának, továbbfejlesztésének a szükségessége egyre szélesebb társadalmi körben vált felismertté. A 21. század első évtizedének közepén újra a Magyar Pedagógiai Társaság kezdeményezte a következő, immár hetedik kongresszus összehívását. A szakmai támogatottság mértékét jelezte az is, hogy mint egy kéttucatnyi szakmai szervezet állt a kezdeményezés mögé, érzékeltetve az esemény nemzeti jellegét.

Szubjektív megjegyzésként kívánkozik ide, hogy keveseknek adatik meg, hogy a kongresszusokon több esetben is tevékeny részese legyen az eseményeknek. Előadóként és a szakképzési rendszer fejlesztése iránt elkötelezett szakemberként már három évtizeddel ezelőtt is módon volt részt venni a VI. Nevelésügyi Kongresszuson. 2005-től a VII. Nevelésügyi Kongresszus szervezőbizottságának elnökeként az előkészítő munkálatok fókuszába kerültem. Nehéz, de szép feladat volt. Sokakkal tevékenykedtem együtt, folyamatosan érzékelttem azt a szakmai és emberi elkötelezettséget mely a kongresszus menet közben formálódó szlogenjének lényegéhez kapcsolódott: *Az oktatás közügy!* Ez a számomra most már felkiáltójeles kijelentés akkor és most is nagyon időszerű volt. Ezért is szeretném a vitaindító gondolatokat a következő négy kérdés megfogalmazásához kapcsolni:

- *Akarunk-e vitát?* Akarunk-e vitát azokról az alapkérdésekről, melyek a legutóbbi két kongresszuson, 1993-ban és 2008-ban a magyar oktatásügy alapjait érintő módon felvetődtek? Kialakítható konszenzus vagy éppen egy társadalmi szerződés arról hogy mi a feladata és milyen eszközökkel és módszerekkel valósíthatja meg azokat az oktatási rendszer? Mennyire lehet ezeket a feladatokat megvalósítani a képzés színterein, a képzésben résztvevők speciális célcsoportjai szerint?
- Az első kérdéshez közvetlenül kapcsolódik egy másik, mely a lehetséges kommunikációs teret jelentős mértékben szűkítheti vagy tágíthatja. *Vannak-e vitapartnerek?* Kik tekinthetők egy az oktatásügy megújításáról folytatott vitában aktív szereplőknek? Van-e véleményük és ez miként

ismerhető meg? Mennyire kommunikálnak egymással a tényleges vagy vélt vitapartnerek? Egyáltalán milyen kommunikáció tekinthető az adott témakörben egy konstruktív vitafolyamatnak?

- *Miről is vitatkozzunk?* Lehet-e strukturálni a vitafolyamatot témák, tartalmi elemek szerint, melyek esetében a nézőpontok és a lehetséges alternatívák egymással összemérhetőek? Az eddigi nevelésügyi kongresszusok szinte mindegyike egy előre meghatározott tematikával foglalkozott. Esetenként éveken át készültek azok a dokumentumok melyek feladata a főtémák kidolgozása a lehetséges megoldási alternatívák mérlegelése volt. Mai világunkban az információk tömegével kell együtt élnünk. A legutóbbi 2008. évi kongresszus már az informatikai környezetben alkalmas volt arra, hogy a teljes kongresszus folyamatát dokumentálja. A 838 oldalas zárókötet sajátos kordokumentumként a kongresszus előkészületeinek szakmai anyagait, a tudományos tanácsadó testület által kidolgozott téziseket, valamint a plenáris előadások anyagait és a szekcióülések részletes összefoglalóit is tartalmazta plasztikusan érzékeltetve a másfél évtizeddel ezelőtti állapotokat. Bár az élet sok vonatkozásban jelentősen változott az elmúlt másfél évtized alatt, azonban a szakmai problémák jelentős köre ma is időszerű.
- Végül az is kérdés, hogy *kikkel is vitatkozzunk?* A kongresszusok eddigi történései érzékeltették, hogy a szakpolitika legfelsőbb szintjétől a minden napi gyakorlatban meghatározó szerepet vállaló pedagógusokig bezárólag egy olyan társadalmi keresztmetszet reprezentatív részvétele valósítható meg, mely esetében esély lehet arra, hogy a konstruktív viták folyamata stratégiai döntéseket alapozzon meg. Ha ezeket a jövőt orientáló módon értelmezzük, úgy érdemi hatásuk lehet az átalakulásra. Az elmúlt néhány hónap, a 2022 őszétől intenzívvé vált iskolai megmozdulások, s különösen a diákok aktív kiállása a pedagógusok mellett jelzi, hogy a jövő oktatásáról, a mai problémák megértéséről folytatott pedagógiai viták partnerei között számítani kell a fiatalokra, a leginkább érintett és tömegét tekintve meghatározó jelentőségű rétegre.

Úgy vélem a másfél évtizeddel ezelőtti szlogen ma is aktualitással bír. Az oktatás olyan közügy, melyben a társadalom minden rétege szereplő, véleménye meghallgatásra érdemes, sőt, a közös és sikeres cselekvés érdekében elengedhetetlen. 15 év elteltével ugyanakkor lényeges utalni arra is, hogy milyen különbségek érzékelhetők a hazai köznevelési rendszer egészében. Az első és talán az egyik legfontosabb különbség, hogy az ezredforduló első évtizedének közepén talán a rendszerváltozás első feszültségektől igen csak terhes évtizedét követően alapvetően egyetértés volt abban, hogy a nevelés

ügyet közösen kell megújítanunk és ehhez, megfelelő időszakban és a hosszabb távú döntéseket megalapozva a kongresszus hatékony kommunikációs keretet nyújthat. Az előző kongresszus megszervezésének első szakaszában 2005-2007 között teljes társadalmi és a részleges szakmai konszenzus keretei között lényeges prioritással bírt maga az előkészület, az "út", ami akkor talán a legfontosabb volt. Bár válságjelenségek, különösen gazdasági vonatkozásban az akkor éveket is súlyosan beárnyékolták, azonban egyetértés volt abban, hogy közös erőfeszítéseket teszünk, *Gandhit* idézve: „*Mit számít. ha külön úton járunk, ha a célunk közös?*”

A tervező-előkészítő munkálatok szempontjából lényeges volt, hogy a közös gondolkodás útjára lépjünk, legyünk mozgásban, megélve a változást, és ezzel is mozgósítani! A 2007-2008 hónapjai a szervezés és előkészítési folyamat eseményekben gazdag volt. Mivel az informatikai környezet adott volt, így a legutóbbi kongresszus minden azt megelőzőnél részletesebben dokumentált lett. Az akkor született írások ma is forrásértékkel bírnak – valójában a nevelés-oktatás világában ténylegesen akkor léptük át az ezredforduló küszöbét. Az előkészítés két éves időszakra is a kongresszus tényleges három napja szakmai-technikai szempontból is erős koncentráció volt melynek valóság-hű leírását a kongresszus zárókötetete részletesen dokumentálja. A szervező bizottsági közös munkáért és különösen a zárókötet közös szerkesztésért hálás vagyok Hunyadi Zsuzsának.

A kongresszus hatását vizsgálva joggal feltehető a kérdés, hogy az akkori időszakban (2006-2010) milyen koncepció/stratégia érvényesült? Volt-e valóban fordulat? Nos, a VII. Nevelésügyi Kongresszus már említett záró dokumentuma mellett további három olyan koncepcionális jellegű munkára lehet utalni, melyek – közel egy időben megjelenve – stratégiai szempontból foglalkoztak az oktatás ügyével, továbbá kidolgozásuk jelentőségét az adta, hogy szakmai közösségek munkájára épültek.

A kötetek megjelenése a Kongresszusi szervezéshez és eredményeinek implantációjához kapcsolhatók. A hazai tudományos törekvések szellemében született meg a 2008-ban publikált szakpolitikai javaslatcsomag, melynek címe „*Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért*” a tárgyra és műfajra egyértelműen utalt. Feltételezhetően e kötet hatáselemzése is időszerű lenne 15 év elteltével. Tény, hogy a tényekre alapozott oktatáspolitikai kidolgozásának szándékával a nemzetközi sztenderizált tesztek hatásának elemzésére épült ez a dokumentum.

A legutóbbi nevelésügyi kongresszus zárónapján megjelenő és beszédet mondó Sólyom László köztársasági elnök, mint a rendezvény fővédnöke

jelentősen hozzájárult a kongresszus szakmai és társadalmi nyilvánosságának megteremtéséhez. Kezdeményezésére jött létre a Bölcsék Tanácsa Alapítvány, mely 2009-ben jelentette meg az adott időszak szempontjából szintén szimbolikus jelentőségű „*Szárny és teher*” címmel ajánlásait a nevelés-oktatás rendszerének újjáépítésére és a korrupció megfékezésére. Jelenlegi állapotainkra való tekintettel megállapítható, hogy sajnos e kötet sem hozott korszakos változást... Végül harmadikként utalok az „*Iskola - Erkölc – Tudás*” 2009. november 7-én tartott konferencia (szerző és szerkesztő említése nélkül megjelent) kiadványára, mely a köznevelési, szakképzési, felsőoktatási és felnőtt képzési rendszer újjáépítésének koncepcióját fogalmazta meg. Ez a kötet már egyértelműen a választási kampány politikai stratégia-alkotó folyamatához kapcsolható és a következő évek oktatás politikai döntéseit jelentősen meghatározó dokumentumnak tekinthető ezért a felsorolt kötetek közül ez esetében lehet érdemleges hatásról, valóságformáló szerepről szólni. E stratégia határozottan arra a koncepcióra épült, hogy az oktatásügy állami feladat és kötelezettség, nem szolgáltatás és kiemelt hangsúlyt kell fektetni a nevelésre.

Azóta eltelt több mint egy évtized, az oktatással, iskolákkal, pedagógusokkal kapcsolatos feszültségek a mindennapok szintjén érzékelhetők, s napjainkban már a pedagógiai gondolkodás kereteiből bőven kiléptek. De talán éppen ezért jogos a fenti történelmi példákkal is összevethető kérdést megfogalmazni: *Mennyire aktuális az egyetemes/nemzetközi oktatásügyi gondolkodás, konzultáció, egyeztetés jelenünkben? Sőt nézzünk szembe önmagunkkal: Mi volt, mi lehet a Magyar Pedagógiai Társaság szerepe? Milyen időtávban, milyen alapkérdésekben lehet és kell gondolkodnunk?*

Úgy vélem stratégiai szempontból megkerülhetetlenek e kérdések, és ha a pedagógia aktív és konstruktív szerepvállalására törekszünk úgy a Magyar Pedagógiai Társaságnak e kérdésekhez kezdeményezően kell hozzáállnia!

Ahogy szakmai közösségünk az elmúlt évszázad során már számos esetben kezdeményezett és érdemi lépéseket tett a pedagógia térvesztése ellen, úgy a jelenben is ez lehet egyik programalkotó gondolata a pedagógiai gondolkodásunk megújítására is hatással lévő szakmai tevékenységünknek.

Irodalom

Csermely Péter, Fodor István, Éva Joly, Lámfalussy Sándor (2008): *Szárny és teher*, Bölcsék Tanácsa Alapítvány, Budapest [SZesT 1.indb \(oszk.hu\)](#)

Iskola – Erkölc – Tudás (2009), Barankovics István Alapítvány, Budapest
[untitled \(kdnp.hu\)](http://kdnp.hu)

Kelemen Elemér (2008): *A magyar nevelésügyi kongresszusok története, Új pedagógiai Szemle, 2008/2*, [Kelemen Elemér: A magyar nevelésügyi kongresszusok története | Oktatókutató és Fejlesztő Intézet \(gov.hu\)](http://kelemenelemer.gov.hu)

Az oktatás közügy. VII. Nevelésügyi Kongresszus 2008. augusztus 25-28., Zárókötet (Szerk.: Benedek András, Hunyady Györgyné), Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest

Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért (2008) (Szerk. Fazekas Károly, Köllő János, Varga Júlia), Ecostat, Budapest. [Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért, 2008 \[Magyar Elektronikus Könyvtár - MEK-08222\] \(oszk.hu\)](http://mek.oszk.hu/08222)

Archivált YouTube felvételek a VII. Nevelésügyi Kongresszusról:

- 2008 kongresszusi megnyitó plenáris ülés: [VII. Nevelésügyi Kongresszus 2008.08.25// 1. – YouTube](http://www.youtube.com/watch?v=...)
- 2008 kongresszusi záró plenáris ülés: [3// VII Nevelésügyi Kongresszus 2008.08.25-28 - YouTube](http://www.youtube.com/watch?v=...)

Nagy Ádám

Az ifjúságügy elmúlt másfél évtizede

Az ifjúságügy az európai gondolkodásban ún. mágikus háromszög alapokon nyugszik (Milmeister-Williamson, 2006; Williamson 2002; Williamson, 2007 Chisholm et al, 2011), ahol az ifjúságkutatás hozza felszínre a fiatalokkal kapcsolatos jelenségvilágot, amit az ifjúságpolitika fordít feladatokká és az ifjúsági munka épít be a mindennapi ifjúsági tevékenységbe. Mindez nemcsak önmagában tényként fontos, hanem a szolgáltató rendszerek tervezése, a szükségletekhez való igazítása, fejlesztése, kiegészítése, paraméterezése kapcsán is lényeges. Bár az ifjúsági közpolitika eltűnése, a kormányzat társadalmi problémákra süket fülei, illetve az ifjúsági munka terepeinek eltűnése, az ifjúsági házak, szolgáltatók megszűnése¹ is megérintené bővebb elemzést, ebben az előadásban az ifjúságkutatás elmúlt időszaka áll a fő fókuszban.

Nagymintás ifjúságkutatás 2000 óta, négy évente folyik Magyarországon. A 15-29 évesek körében felvett, korra, nemre, iskolai végzettségre, településtípusra, lakhelyre (járás/város) reprezentatív adatok szolgálják az ifjúság élethelyzetének megismerését, a fiatalok életmódbeli változásainak követését és elvileg a (jellemzően közpolitikai) döntéshozatal előkészítését. 2012-ig valamennyi ifjúságkutatási adat hozzáférhető volt, amolyan „népfrontos” együttműködés jellemezte az ezzel dolgozókat. 2016-ban azonban a kormány és a hozzá közeli kutatóintézetek – noha közadatokról és uniós forrásból finanszírozott kutatásról beszélünk – majd két évig nem hozták nyilvánosságra az adatbázist (csak jóval a 2018-as választások után). Sőt e két évben ellehetetlenítették, hogy egy jól meghatározható kutatói körön kívül más is dolgozhasson az adatokkal². S bár a 2020-as kutatás gyorsjelentése,

¹ A német jugendklubok, infocenterek, mobil-ifjúságsegítő szolgáltatások rendszere lefedi gyakorlatilag az egész országot. Norvégia 5 millió polgárára közel 600 ifjúsági klub jut (Magyarországon nem egész egy tucat szolgáltató tagja a szakmai szövetségnek).

² Ezért jelentettük meg 2018-ban – a ma már a Magyar Elektronikus Könyvtárban is hozzáférhető (<http://mek.oszk.hu/18600/18654/>) Margón kívül kötetet, amely a 2016-os adatok alapján átfogóan elemzi a fiatalok világát, a demográfiai szerkezet, származó család, a családalapítás-gyerekvállalás, a társadalmi rétegződés, az oktatási és munkaerőpiaci státusz és életút aspektusait. Áttekinti a gazdasági erőforrások, az egészségvilág, a fogyasztás és az online lét sajátosságait, az identitás és önkép, értékrendszer, a szabadidős tér jellegzetességeit, továbbá beszél a generációs problémátrétkép, a migráció és az ifjúságügy, valamint a civil világ specialitásairól.

háromnegyed évvel az adatfelvétel után, 2021. nyarán megjelent, tehát az adatok minden bizonnyal már ekkor rendelkezésre álltak, azok újfent nem voltak másfél évig hozzáférhetőek. Holott nehezen vitatható, hogy köz(adat)vagyonról beszélünk. Sőt a kutatást ismét uniós forrás finanszírozta, s az Unió szabályaival konkrétan ellenkezik az adatforrások közzé nem tétele. Még pikánsabbá teszi a helyzetet, hogy a gyorsjelentés szerzői olyan – korábbi kutatásokban magától értetődően közzétett adatokat tartottak homályban – mint a pártpreferencia és a fiatalok politikai beállítódása, emellett meglehetősen furcsa magyarázatokat adtak egyes jelenségekre (pl.: a házasságban élők aránya), sőt egyszerűen félrevezető, hibás adatokat is közöltek (családonkénti kívánt gyerekszám). Úgy hisszük, hogy a kontroll, a független szakértői ellenőrzés ilyen hiánya nem véletlen vezet téves adatokhoz, hibás következtetésekhez, egyoldalú narratívákhoz és nagyvonalú elhallgatásokhoz. Nem kerülhetők meg tehát azok a jellemzők, amelyek a mai fiataloknak ténylegesen sajátja,

A családvédelmi intézkedéseinek igazolására szolgáló a kutatás hivatalos kötetének tekinthető Magyar Fiatalok 2020 Gyorsjelentés állításaival ellentétben a 15-29 évesek körében a tervezett gyermekszám nem 2,0, hanem 1,78 – azonban ezek a tervek a trendet tekintve vágyálmok maradnak. 2020-ra tovább emelkedett a gyermektelen fiatalok aránya a fiatal férfiak 89, a nők 81 százaléka gyermektelen, a 2, 3 vagy több gyermekesek aránya folyamatosan csökken. Továbbra is igaz az az összefüggés, ami eddig minden adatfelvételnél megmutatkozott: minél több gyermeket nevelnek a fiatalok, annál nehezebb anyagi körülmények között élnek. A 20-24 évesek körében nőtt az egyedülállók aránya, és a 25-29 éveseknél markánsan (46%-ról 27%-ra) visszaestek a házasságok az élettársi kapcsolatok javára. A házasság a jövőbeli tervek között sem szerepel egyértelmű célként: a 2020-ban megkérdezett fiatalok mindössze 18%-a nyilatkozott úgy, hogy inkább/biztosan tervezi a házasságkötést a jövőben, a fiatalok háromnegyede (76%) bizonytalan a kérdésben. A CSOK, falusi CSOK programokat új megvilágításba helyezi, hogy a magyar fiatalok héttizede (69%) szülői háztartásban él. Ennek fő oka a háztartásváltás képtelensége, az elszabaduló lakás- és albérletárak. 2010 és 2022 között Magyarországon 152%-kal emelkedtek a lakásárak, az albérlet csaknem 60%-kal. Az adatokból összességében kitapintható az ifjúsági életszakasz, különösen a fiatal felnőttkor elnyúlása, az életszakasz-határok elmozdulása, és az életszakaszokhoz köthető „feladatok” változása és összecsúsítása. A fiatalok nem csupán a korábbi évtizedekhez képest, hanem a társadalmi percepcióhoz képest is később tervezik, illetve valósítják meg életük egyes kulcseseményeit. A felnőtté válást a fiatalok többsége nem köti a házasságkötéshez, a gyermekvállaláshoz vagy az önálló lakásba való költözéshez: ezeknek a

kulcseseményeknek a fiatalokban történő alacsony aránya azt jelzi előre, hogy ezek egy másik életszakaszban fognak megvalósulni, ha megvalósulnak egyáltalán. 2020-ban felnőtté válás feltételeként a fiatalok többsége immár a tanulmányaik befejezését, a fontos kérdéseket érintő önálló döntéshozást, a randevúzást és/vagy komoly párkapcsolat építését, valamint az első pénzkereset megszerzését nevezte meg. A fiatalok nem csupán átlagosan időben eltolva élnek át bizonyos eseményeket, hanem azok időablaka is bővül (pl. gyermekvállalás, szülői ház elhagyása), valamint bizonyos események kimaradhatnak (pl. házasság, gyermekvállalás), így az életkorból már kevésbé következtethetünk arra, hogy az egyének milyen élethelyzetben vannak, milyen életszakasz-kihívások elé néznek, milyen attitűddel rendelkeznek bizonyos témakörökben, sokkal inkább az életútjukban való aktuális pozíciójuk befolyásolja ezt. Ugyanakkor az önállóan élő fiatalok aránya ismét emelkedésnek indult (23%-ról 28%-ra). A 15-19 évesek között nem figyelhető meg változás, 90 százalékuk otthon él és a szülei tartják el. A 20-24 éves korcsoportban a szülővel élő, de anyagilag már független fiatalok (26%-ról 30%-ra), a 25-29 éves korcsoportban pedig a teljesen önállóak aránya (48%-ról 56%-ra) növekedett a négy évvel korábbihoz képest. A fiatalok körében a párkapcsolatba lépés és gyermekvállalás évekként eltolódik, illetve eleve kisebb arányban is valósult meg, teret adva a hosszabb ideig tartó házasság nélküli együttélésnek, szingliséggel, és gyermektelenséggel járó életszakaszoknak. A válaszadók többsége a gyermekvállalást befolyásoló tényezők között kiemelten az anyagi helyzetet nevezte meg. A korosztály tizede (11%) nem szeretne gyereket, miközben a legtöbben (46%) két gyermeket terveznek vállalni.

Fontos „narratívaprobléma”, hogy az elmúlt évtized egyes törekvésekkel és a hivatalos jelentés sugalmazásával szemben – (keleti nyitás, kipcsák kapcsolat, EU ellenesség) a magyar fiatalok kifejezetten EU-pártiak, 49 százalékuk szerint az EU tagság Magyarország számára előnyös vagy kifejezetten előnyös, csupán 13% gondolja úgy, hogy a tagság teljes mértékben vagy inkább hátrányos. Mindemellett az identitásuk stabil, magyarnak érzik magukat (5 fokú skálán 4,37 átlagérték), büszkék magyarságukra (4,20 átlagérték). A 15-29 évesek 68%-a egyetért azzal, hogy Magyarország a NATO tagja.

Nem esik szó a hivatalos kommunikációban arról, hogy a magyar fiatalok kevesebb, mint tizede (9%) határozza meg magát konzervatívként, több mint ötödük (22%) liberális gondolkodásúként tekint magára, héttizedük (69%) a liberális- konzervatív skála közepére pozicionálja magát. A baloldali – jobboldali skálán a fiatalok csaknem háromnegyede (73%) szintén a közepén helyezi el magát, 15% jobboldaliként tekint magára, 12% baloldaliként. A fiatalok választási részvételi hajlandósága az elmúlt 12 évben nem volt ilyen magas:

64% biztosan vagy valószínűleg részt venne egy most vasárnap tartandó országgyűlési választáson.

A 15-29 évesek véleménye lesújtó a kormányzati teljesítményről: a fiatalok négytizede (40%) szerint az elmúlt 10 évben az ország gazdasági helyzete és nemzetközi pozíciója romlott, 47%-uk szerint az emberek életszínvonala romlott, a fiatalok több mint fele (52%) úgy ítéli meg, hogy az ország lakosságának hangulata, csaknem harmaduk (29%) szerint a saját családjának anyagi helyzete romlott.

Az oktatási életpályáról elmondhatók, hogy 2020-ra megállt a – bármilyen formában – tanuló fiatalok arányának 2008 óta tartó csökkenése. 2020-ban a 15-29 éves korosztály több mint harmadának a tanulás a főtevékenysége, de az intézményes oktatásban ennél nagyobb hányaduk vesz részt, mivel vannak, akik egyszerre vannak jelen az oktatás és a munka világában is. Nem csökken ugyanakkor a származás hatása az oktatásban való jelenlétre és a különböző iskolatípusokban tanulók összetételére, illetve a felsőfokú tanulmányokban való részvételre, ennek kapcsán pedig az elérhető, megszerezhető képzettségi szintre. Erőteljesen érvényesül a gyermekek szociokulturális háttérének, elsődlegesen a szülők, mind az apák, mind az anyák iskolázottságának a hatása. Az egyéni döntéseknek és az oktatási intézményrendszer működésének sajátosságai miatt az iskolák továbbra is inkább a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelése, mintsem az esélyek kiegyenlítése irányába hatnak a társadalmi hierarchia alsóbb szintjeiről érkező gyermekek számára. Mindazonáltal bár a társadalmi egyenlőtlenségek érvényesülése jelen van az oktatás világában, a tanulási lehetőségek bővülésének, az iskolai életpályája sokszínűségének köszönhetően az elmúlt két évtizedben jelentős mértékben növekedett a 25-29 évesek képzettségi szintje, 2020-as adatok alapján a korosztály többsége legalább érettségivel rendelkezik. A továbbtanulási tervek trendjét megfigyelve azt tapasztaljuk, hogy a 2010-es évektől csökkenő tendenciát mutat az intézményes keretek között továbbtanulni akarók aránya. Az adatok azt támasztják alá, hogy a magyar oktatási rendszer meglehetősen zárt, átjárhatósága pedig alacsony. Mindezek mellett a rendszerben alapvetően az egy lépésnyi felfelé történő mobilitás az elérhető.

Irodalom

1. Chisholm, L., Kovacheva, S., Merico, M., Dewlin, M., Jenkins, S., Karsten, A. (2011): *The social construction of youth and the triangle between youth research, youth policy and youth work in Europe*, in Chisholm, L.,

- Kovacheva, S., Merico, M. (szerk): European youth studies – integrating research, policy and practice, MA. EYS Consortium, Innsbruck
2. Milmeister, M., Williamson, H. (szerk) (2006): *Dialogues and networks: organising exchanges between youth field actors*, Scientiphic Éditions PHI, Luxembourg
 3. Williamson, H. (2002): *Supporting young people in Europe – principles, policy and practice*, Council of Europe Publishing, Strasbourg
 4. Williamson, H. (2007): *A complex but increasingly coherent journey? The emergence of „youth policy” in Europe*, Youth and Policy, 95

Kraiciné Szokoly Mária

Tanulás – életem át

A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása képzés útján – a foglalkoztatás szempontjából sürgető kérdés. Áttekintettem a 2008. évi Kongresszus főbb témaköreit és a gyanúm beigazolódott, hogy mai hozzászólásom témája nem, vagy csak nagyon áttételesen szerepelt a Kongresszus témakörei között. Ez teljesen indokolt volt 2008-ban, jól tükrözte, hogy azokban az években az élethosszig tartó eszméje inkább csak szlogenszerűen érintette a nevelésügy magyar szakembereit. A kongresszus tehát elsősorban a közoktatás és köznevelés kérdéseit érintette, e vonatkozásban hangsúlyosan és kellő terjedelemben jelent meg a hátrányos helyzet, a roma vagy az SNI tanulók tanulásának-tanításának problémavilága és külön szekcióban vitatták meg a szakképzés és felnőttképzés helyzetét, feladatait, azonban a két terület között a híd akkor még kevéssé épült ki, reméltük, hogy kiépül, ma sem tudunk e téren nagy eredményekről beszámolni. Napjainkra már talán a közbeszédben is ismert és hangoztatott, hogy az iskolai oktatás, a köznevelés intézményrendszere tartalmában és módszertanában elmaradt a gazdaság gyorsan változó elvárásaitól, ezért egyre nagyobb szerepe van a felnőttkori tanulásnak, amely szerves és elkerülhetetlen folytatása az iskolai tanulmányoknak. Ezen általános érvényű megállapításon túl azonban kevés figyelem hárul arra a tényre, hogy a felnőttképzés célcsoportjai között különös figyelmet kell fordítani a sajátos tanulási igényű/szükségletű tanuló felnőttekre.

Már évtizedekkel ezelőtt, az andragógia szak megalapításakor felmerült a kérdés, hogy mi a helyzet a növekvő számú, az iskola falait elhagyó SNI tanulókkal, akik a felnőttoktatás- és képzés világában felnőttként vannak jelen, miközben az andragógia, mint fiatal tudományterület még nem készült fel a tanulók speciális fejlesztésére, képzésére, így pl. a fogyatékossgal élő felnőttek vonatkozásában – a gyógypedagógiához hasonlóan – nem beszélhetünk gyógyandragógiáról. A problémát tovább nehezíti, hogy az érintett 40-50 évesek közül sokan nem is tudják, hogy fiatalkori tanulási nehézségeik hátterében milyen, ma már kezelhető bio-pszicho-szociális problémák állnak, csak azt tudják, hogy annak idején tanulási nehézségeik és kudarcuk voltak a közoktatásban. Következésképp tanulási téren alulmotiváltak és tele vannak félelemmel, amikor felnőttként ismét tanulásra kell hogy adják a fejüket.

Mit jelent andragógiai értelemben a sajátos tanulási igény?

Az elmúlt évtizedekben a pedagógiai kutatások, különösen az alternatív pedagógiai iskolák számos módszert, eljárást dolgoztak ki, amelyek hatékonyan alkalmazhatók az SNI, vagy a BTM-es tanulócsoporthoz esetében. Azonban a felnőtt kor elérésével a köznevelésben különleges bánásmódot igénylő tanulók számára megszűnik pedagógiai gondoskodás, miközben a felnőttkori tanulás sürgető szükségletté vált mind a gazdaság, mind az egyén szempontjából, mondhatjuk, hogy az élethosszig tartó tanulás mindenki számára a munkaerőpiaci és életvezetési sikeresség feltételévé vált. Kik ezek a sajátos tanulási igényű/szükségletű felnőttek? A felnőttkori sajátos tanulási igény tágabb fogalom, mint az iskoláskori sajátos nevelési igény. Ebbe a célcsoportba azok a felnőttek tartoznak, akiket SNI tanulóként diagnosztizáltak, vagy kezeltek az iskolában, továbbá minden olyan felnőtt tanulócsoporthoz, akiknek a tagjai akár szocio-kulturális hátrányaikból, akár egészségi állapotukból, vagy életkorukból adódóan különös figyelmet igényelnének a felnőttkori tanulás világában, s akik rendszerint korábbi tanulási kudarcaik miatt kevésbé motiváltak a felnőttkori tanulásra, ugyanakkor jelentősé élet-és munkatapasztalattal rendelkeznek.

Nevesítve ide sorolom

☒ az SNI körhöz tartozókat, és azokat, akik beilleszkedési, tanulási, magatartási

nehézségekkel küzdöttek az iskolában.

☒ gondolok itt a fogyatékossgal élők és megváltozott munkaképességűek

felnőttképzésben éritett csoportjaira; továbbá

☒ a diszlexiás, diszgráfiás diszkalkuliások csoportjára és

☒ arra a népes csoportra, akik szociokulturális hátrányból érkeznek: Köztük gondolok – andragógia módszertani szempontból talán leginkább kutatott célcsoportra, a többségi társadalom szociokulturális hátrányaik miatt marginalizálódó csoportjaira, illetve, a romákra, Körükben az elmúlt évtizedekben számos uniós „felzárkóztató” projekt valósult meg, és jelentős, az oktatásukra- képzésükre vonatkozó módszertani eredmények születtek.

☒ De ide sorolom a zártan élőket, a fogvatartottakat és a tartósan egészségügyi

problémák miatt kórházban élőket és

☒ a bevándorlókat.

☒ Végül, de nem utolsó sorban ide sorolom – a napjainkban öröndetesesen nagy figyelemmel kísért csoportot, az idősek népes csoportját. A fokozott figyelem oka nemcsak az, hogy köszönhetően

többek között az orvostudomány és az egészségügy fejlődésének egyre több az idős. A figyelem fő oka talán az, hogy kulcskérdés a harmadik életkorban lévők tanulása. Csak így tudnak alkalmazkodni a gyorsan változó világhoz. Azonban fontos a szerepük a gazdaság a humán erőforrás ellátottsága szempontjából is, hiszen a friss nyugdíjasok képezik a potenciálisan bevonható humán erőforrás népes csoportját, tudásuk, kompetenciáik frissítése és részleges visszavezetésük a munka világába a gazdaságnak hasznos, az egyéneknek pedig hasznosságtudatukra építő, örömteli, jóllétüket növelő tevékenység.

☐ De bizonyos értelemben ide sorolom a fiatal felnőtteket is, akik hátránnyal indulnak a munkaerőpiacon, mert az oktatás – beleértve az egyetemeket is nem készíti fel őket azokkal az ismeretekkel és főként kompetenciákkal, amelyet a munkaerőpiac elvár. Ugyanis a munkaerőpiac „konyhakész”, azonnal a munkafolyamatokba beilleszthető és hasznosítható, megannyi féle tudással rendelkező munkaerőt vár, amit az iskola értelemszerűen nem tud és magánvéleményként hangsúlyozom nem is kell megadnia.

A felnőttképzés kihívásai

A felnőttkori tanulás egyik fő jellegzetessége, hogy a felnőtt nem főhivatású tanuló, azaz a tanulás csak a munkavállalás és a családi kötelezettség után jelenik meg igényként. Ezért a felnőtteknek nagyon kevés a tanulásra fordítható ideje, továbbá nagyon pragmatikusak, azaz főként az azonnal hasznosítható, gyakorlatban alkalmazható tudás megszerzésére törekcszenek. Tehát nagy a felnőttképzők kihívása, hogy mind a gazdaság, mind a tanuló felnőtt tanuló igényeinek, elvárásainak megfeleljen a felnőttkori tanulást érintő törvény háttér szűkössége mellett.

A megoldás értelemszerűen kettős: egyrészt felnőttek esetében kiemelt szerepet kap a célcsoport és a tanuló személy megismerése, az előzetesen, bármelyik tanulási úton megszerzett ismereteinek akceptálása, validáció útján történő érvényesítése, másrészt megvalósítandó feladat – figyelemmel a felnőttkor tanulási jellemzőire – a pedagógiai kutatások meglévő tanulástámogató módszereinek adaptálása, új módszerek kidolgozása, hiszen az IKT korában különösen nagy a tanulástámogató módszertani háttér, amelyre történő építés pozitív és negatív értelemben egyaránt kihívást jelent a felnőttképzés számára.

A felnőttképzés és a szakképzés változásai hogyan érintették a sajátos tanulási igényű felnőttek tanulását? Negatívan érintette, nagyban nehezítette a hátrányos helyzetű csoportok felnőttkori tanulását a szakmajegyzéken szereplő szakmák kizárólag iskolai rendszerű képzésben történő elsajátíthatósága; az a

tény, hogy iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben csak részzakma szerezhető. Európai trendek is arra figyelmeztetnek, hogy növelni kell a készségekbe/képességekbe való beruházást, alkalmazkodva a célcsoportok lehetőségeihez. Ez az is jelenti, hogy valósággá kell tenni az egész életen át tartó tanulást, ami szükségessé teszi a munkaerőbe történő állami és magánberuházások és a civil szervezeti szféra mozgósítását. Több európai országban már napirenden van, hogy az egész életen át tartó tanulás állampolgári (új emberi) jog legyen, azaz meg kell adni minden állampolgárnak az alkotmányos jogot és lehetőséget, hogy az életkor bármely szakaszában hozzáférjen a felnőttkori oktatáshoz, képzéshez. Ezzel szemben számos hazai, új jogszabályi változás nehezíti az érintett csoportok helyzetét mind az életvitel, mind a felnőttkori tanulást illetően.

Az Unió lakossága körében egyre kisebb az iskolai rendszerben töltött évek aránya az örvendetes módon meghosszabbodott élúthoz viszonyítva az, s egyre nagyobb hangsúly helyeződik a felnőttkori tanulásra, amely mind az egyén megélhetése és sikeres életvitel, mind a gazdaság prosperitása szempontjából elengedhetetlen. Amikor tehát az oktatás rendszerét vizsgáljuk, akkor arra úgy kell(ene) tekinteni, hogy két egyenrangú alrendszerből, szektorból áll: az (1) iskolai, más szóval köznevelési, illetve az (2) iskolarendszeren kívüli/túli, azaz a felnőttkori tanulást biztosító szektorból. Mindkét alrendszer részét kellene képezze a validáció, azaz az előzetes tudás elismerése, akceptálása, tanulási és foglalkoztatási területen történő beszámítása. Még nem történt meg, de fontos lenne a validációt alapját képező EKKR és MKKR elemzése és értelmezése a sajátos tanulási igényű felnőttek foglalkoztatásának vonatkozásában. Ezt nagyban hozzájárulna ahhoz, hogy a gazdasági szervezetek HR munkatársai értő módon forduljanak bármely érintett célcsoportoz tartozó személyekhez a toborzás-kiválasztás, vagy a munkahelyi képzések, a karriertervezés kapcsán.

Nem feladatom most elemezni a 2020. évi *Szakképzés 4.0* dokumentumot, és az azóta eltelt időszak eredményeit, amelynek célja volt, „...hogy minden magyar fiatal úgy kerüljön ki az iskolarendszerből, hogy az alapkompenciákon túl rendelkezik olyan, szakmai és személyes kompetenciákkal, amelyek megalapozzák a gazdaság által igényelt képzettség elsajátítását és az egész életen át tartó tanulást.” E dokumentumban kevés utalás található a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és a sajátos tanulási igényű felnőttek felzárkóztatására, tanulásának támogatására, nyílt munkaerőpiacra visszavezethetőségük kérdésére. A közoktatás – a kompetenciaalapúság jegyében – egyre inkább elmozdulni látszik a szakmai orientációra történő felkészítés irányába, ami tovább erősíti a kultúra napjainkban megélt hanyatlási

folyamatát, a klasszikus tudásátadás elutasítását. Ezt mutatja főként a fiatalok körében a művészetek leértékelődése, a könyvolvasás eltűnése, az állandó újdonságkeresés, amelyhez gyakran társul a múlt kulturális értékeinek megtagadása, s a kultúrával való találkozás szimpla, pótlólagos szórakozássá történő degradálódása.³ Mindez nehezíti a közművelődési és a civil közösségépítés feladatainak megvalósulását, különösen a hátrányos helyzetű régiókban élő, marginalizálódó, tanulási nehézségekkel küzdő fiatalság körében, akiknek körében nem történik meg a köznevelés éveiben az élethosszig tartó tanulásra történő felkészítése. Az biztos, hogy kormányzati, törvényi szinten a felnőttképzést parkolópályára került, és a napi kihívásoknak megfelelően az intézményes szakképzés került reflektorfénybe, ami természetesen nem lenne baj, ha működőképes maradna a felnőttképzés intézményrendszere, amelyek képes rugalmasan alkalmazkodni a mindenkori gazdaság kihívásaihoz és biztosítani az igényes általános művelődés lehetőségét, felmutatva azokat az értékeket és vonatkoztatási pontokat, amelyek gyermekek esetében a felelős felnőtté válás feltételeit jelentik, felnőttek esetében pedig a fogódzót biztosít az információözönben való eligazodáshoz.

A szakképzés területén elmarad a külföldi jó gyakorlatok átvétele, az infrastruktúra és felszereltség – az elmúlt évben elindított fejlesztési programok ellenére – nagyrészt leromlott, nem jelent valós alternatívát a pályaválasztó diákok számára. További – az eszközállományon túlmenően nagy veszteség, hogy elvész az a több évtized alatt kialakult felnőttképzési/andragógiai kultúra is, amely megalapozhatná, gazdagíthatná a munkaerőpiac gyors változásait követő rövid, iskolarendszeren kívüli, tanfolyami képzések rendszerét.

A szakképzésben dolgozó pedagógusok és szakoktatók képzése, továbbképzése területén sem érzékelhető jelentős előbbre lépés, pedig kulcskérdés lenne biztosítani számukra a hálózati tanulásra alkalmas eszközrendszert és a használatukhoz szükséges kompetenciakészlet elsajátításának lehetőségét. A szakmai tantárgyakat oktatók közül kevesen vesznek részt továbbképzéseken, így szaktudásuk nem képes megfelelően követni a technológiai fejlődést. Magas a pályaelhagyó oktatók száma a gazdaság által kínált nagyobb jövedelem miatt, és a következő időszakban az idősödő társadalomban bekövetkező nyugdíjba vonulási hullám miatt még kritikusabbá válhat a helyzet. ⁴

³A kérdéssel részletesen foglalkozik az Új Pedagógiai Szemle 2021. évi 5-6 száma, benne Henczi Lajos „A szakképzés és felnőttképzés átalakulásának főbb jellemzői – alulnézetből. Avagy: ne bonyolítsd, ami egyszerű, s egyszerűsítsd, ami bonyolult” c. írása.

⁴Kutatások a sajátos tanulási igényű felnőttek körében (ELTE PPK NDI Andragógia program)

Az elmúlt évtizedekben az andragógia alap- és mesterképzési, a közösség-szervezés alapszakon és az emberi erőforrás tanácsadó mesterszakok alapításakor felmerült a kérdés, hogy módszertani szempontból hogyan közelítsünk azokhoz a felnőttekhez, akik SNI tanulóként lépnek ki a köznevelés világából, vagy más okból tanulási nehézségekkel, kudarcokkal küzdöttek a köznevelés intézményeiben. Számos adat mutatja, hogy nő a SNI tanulók száma, s egyre több a köznevelésben azoknak a nevelési helyzeteknek a száma, amelyek a hagyományos pedagógiai módszerekkel nem, de fejlesztő pedagógiai módszerekkel, szakértő módon kezelhetők. E tanulók kilépve az iskola világából felnőttként hasonló gondoskodást igényelnének a felnőttképzésben is, azonban jelenleg sem a törvényi háttér, sem a felnőtt- és szakképzési intézményrendszer nem készült fel e felnőttek szakszerű és hatékony, személyre szabott képzésére. Szerencsés módon évtizedek óta tapasztalható, hogy az andragógia szakos hallgatók többsége szociálisan érzékeny, szívesen választják a hátrányos helyzetű csoportok képzés útján történő felzárkóztatásának kutatását egy-egy projekt vagy szakdolgozat keretében. Ez előzménye annak, hogy egyre több hallgató jelentkezett e témakörben doktori tanulmányokra, folytatva a szakdolgozatban megkezdett kutatást, vizsgálva a fogyatékossgal élő felnőttek tanulási specifikumait, vagy a fogyatartottak tanulási fontosságát a társadalomba történő sikeres reintegráció szempontjából. A mesterszakos és doktori tanulmányok igazodnak az uniós szakpolitikákban és célkitűzésekben megjelenő direktívákhoz, amelyekben jelentős szerepet kapott a fogyatékos vagy más okok miatt perifériára került emberek társadalmi befogadása és segítségük az aktív állampolgári léthez. Reményeink szerint a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok körében végzett andragógiai kutatások egyre inkább megjelennek s talán szervesen beépülnek a felsőoktatási szakok képzési programjaiba, mert a kutatási eredmények, a tanulási nehézségekkel küzdő felnőttek életvitelének, tanulási sajátosságainak ismerete kulcsfontosságú lehet a munkaerőpiacon, sikeres és tartós foglalkoztatásuk érdekében, s ez mind az érintett személyek, mind a társadalom szempontjából fontos és megoldásra váró feladat.

Villányi Györgyné Jutka

A VII Nevelésügyi Kongresszus óta történetek felidézése

A múlt értékei erős alapot adtak, amire támaszkodni lehetett a kisgyermeknevelési tanulmányok során. Ez a szépen felfelé ívelő fejlesztési útvonal következetes elveket hirdetett és egyben a társadalmi, nevelési és pszichológiai tudományok változásait is figyelembe vette.

Neveléstörténeti tanulságok

Ney Ferenc írta: „ A gyermekek is sokféle természetűek, s mindnyájával nem lehet egyképpen bánni. Ami egyikre hatással van, másikon nem fog. És az óvónak legnagyobb ügyessége éppen abban áll, miszerint szerencsés tapintattal, s körülmény szerint a kisdedek egyéniségéhez tudja alkalmazni a célravezető legjobb eszközöket”.⁵ A gyermektanulmányi irányzat képviselői szerint: „.....a kisgyermek képességei nem fejlődnek egyszerre, együttesen, hanem az egyes képességek az általános fejlődés menetéből kiemelkedve gyorsabban fejlődnek. ... megtalálni a szükségletet, a képességet, s ennek fejlődését elősegíteni. Eszköze mindazon anyag, amelyekkel magát a kisgyermek kifejezni képes, főképpen azonban az anyag, a rajzolás, a játék..”⁶ Hermann Alice írta könyvében „ A gyermek fejlődésére nézve legkisebb korától fogva döntő fontosságú, hogy érezze nemcsak szeretik, hanem olyannak szeretik, amilyen”.– írja Majd így folytatja: „Minden lehető alkalmat felhasználjunk arra, hogy a nap során adódó beszélgetési lehetőségekkel éljünk, nemcsak és nem elsősorban – anyanyelvi fejlesztés szempontjából. Hanem a gyermek – alaposabb megismerésére és így kialakítandó célszerű nevelési eljárások érdekében”.⁷ Bakonyiné Vince Ágnes a közösségi nevelés torzulásaira is felhívta a figyelmet: „A mai nevelés hibája ott van, hogy nem vesszük eléggé figyelembe a gyermek eltérő sajátosságait...mi minden egyes gyermekben előre meghatározott tulajdonságokat kívánunk kialakítani – elfelejtvén, hogy ugyanazt a célt minden gyermeknél más módon, más eszközzel, más eljárással kell megvalósítani”.⁸

⁵ Ney Ferenc: Kisdedóvási nefelejts. (Pest, 1845.)

⁶ Ballay Károly: A magyar kisdednevelés fejlődéstörténeti vázlata 1843-1914.

⁷ Hermann Alice: A gyermekben érlelődik a jövő

⁸ Közösségi nevelés egyéni bánásmód (Óvodai Nevelés 1961)

Kiemelt gondolatok a VII. Nevelésügyi Kongresszus ajánlásaiból

Minden szekcióban és az előadásokon részt vettek a Kisgyermeknevelési Szakosztály tagjai. Megállapítottuk tennivalóinkat az elhangzottak alapján a következő évek feladataiként:

- Helyre kell állítani a bizalmat a család és a közoktatási intézmények között.
- Minden gyermek, tanuló számára az optimális fejlesztés feltételeinek, tanulási útjának megteremtése. Az egyéni sajátosságokra épülő tanulásszervezés megvalósítása.
- Kapjanak hangsúlyt a gyermekek megismerésének módszerei, mint a differenciált tanulási folyamat tervezésének, a személyre szabott programok kialakításának alapjai.
- A pedagógusképzés tartalmában és módszerében feleljen meg a sokszínűség követelményének, mely lehetővé teszi, hogy a pedagógus majd saját gyakorlatában az adott szituációnak megfelelő pedagógiai eszközökkel tudjon követve vezetni-nevelni és a tanulási folyamatot segíteni.

Változások a Kisgyermeknevelési Szakosztály tagságában

Három szóban tudom megfogalmazni a tagok hozzáállását és tevékenységeinek tartalmát: felfelé ívelés – lejtmenet – stagnálás- új belépések: mindezek jól követhetők adatokkal is.

- Az életkori és egészségügyi határaink meghatározók – sok a veszteség, mivel tudatos és aktív tagjaink sorra eltávoztak körünkből. Adatok: 130 tag 1994-ben – legtöbb 350 tag 2005-ben – jelenleg a tagok száma: 160 évente. átlagban 10-en mennek el, és kb. 10-en jönnek, tehát az utolsó 2 évben stagnál a létszámunk.

- Az egyéni bánásmód a tagokkal, kapcsolattartás igen időigényes munka, és tagságunk az egész országot behálózza.

- Ünnepek, születésnapok – szakosztályi üléseken – ez a múlt öröksége – ebben a munkában élen járt *Romhányi Flóriánné Lonci beszédeivel, figyelmével, írásaival. 97 éves a legidősebb tagtársunk, és a legfiatalabb 30 éven felüli.* Állandóság és folytonosság az elnökségünkben, ami a vezetői stabilitást s egyben az újítások mellett az elvi kérdések stabil kezelését is jelentette. (Angyalfi Julika, Bakonyi Anna, Nyitrai Ágnes, Stróbl Mária, Rózsa Judit, Villányi Jutka).

Tevékenységünk változásai az igények és szükségletek szerint:

- A Kisgyermek lap alapítása – az Óvodai Élet folytatásaként Nagy László centenáriumát felidézve – 16. éve működik az MPT szakmai támogatásával.
- Szombati napokon kerültek megrendezésre társasági, szakosztályi programjaink 2019-ig. Egy fő téma után három csoportban egy-egy aktuális téma megbeszélése más-más eladóval és forgószínpados szervezésben lehetővé tette, hogy minden érdeklődő kolléga sokféle új onnan szerzett tudásanyaggal térjen vissza gyermekei közé. Egy-egy programon átlagban 40-70 tagtársunk volt jelen.
- Kapcsolódás MPT-en belül más szervezeti egységek programjaihoz – közös szervezés – (Családpedagógiai Szakosztállyal, Gyermekekérdekek Szakosztállyal, a Szülőnek lenni konferenciákon, Munkácsy Katalinnal a matematikai játékok ürügyén, a Nógrád megyei Tagozatból Huszárné Kraft Valéria, Szabó Piroska, Tóth Marianna tagtársakkal.)
- Világjátéknaphoz kapcsolódó országos Játéknapp szervezése – Torgyik Judit Tanulókör rendezvényén ismertük meg és megszerveztük hazánkban már 7. éve eredményesen a közösségépítés és élményszerzés kiváló módját megszerezte. Sajnos a pandémia miatt kisebb sikerrel. szeptember 3. hetében.
- Kutatást is megvalósítottunk a járvány alatti helyzettel kapcsolatban, publikálás fontossága érdekében is (Bakonyi Anna, Kosztel Kriszta, Villányi Jutka, Vokony Éva, Szűcs Viktória és mások). Elméleti és módszertani segítséget jelentett a kérdőívre adott válaszok összegzése.
- Állásfoglalások is készültek – igények és szükségletek szerint: volt olyan időszak, hogy egy évben 5 levelet is megfogalmaztunk az illetékes tárcának, kiemelten gyermekeink eredményes és hatékony nevelése érdekében.

Összegzésként a jelen helyzetről

A gyermekek, tanulók, felnőttek változásai tükrözik a társadalmi változásokat, a technikai fejlődés hatásai is fokozódnak.

Veszélyes következményei közt tartjuk számon egyebek közt a mozgáshiányt is, a párbeszéd hiányait, a hagyományok szürkülését, szabályok és szokások zavarait, az időhiányt, sokszor az egymásra figyelés hiányát, a bizalomhiányt, biztonság hiányát.

Nőtt a terhelés az embereken, a hajszoltság, a türelmetlenség, félelem, a hallgatás, a közöny, az elégedetlenség, az irigység, a felületesség, önzőség jegyei mutatkoznak. Nem erre van szükség.

Nagymértékben megváltozott a körülöttünk és gyermekeink körüli helyzet, az életmód és társadalmi-környezeti értékek sora is átalakult.

Mit kell tennünk?

Meg kell találnunk azt az utat, tevékenységszervezési formákat, ami a hiányosságokat pótolni tudja, és erősítést ad a szakmának, a pedagógusi hivatástudattal rendelkezőknek.

Önbizalom-fejlesztés vár a kisgyermekkorai nevelést végzőkre, átgondolt céljaink, feladataink szélesebb körű terjesztése – minden csatornán fontos az információadás, az összefogás, hálózatfejlesztés minden területen. A növekedés motorja a biztonság.

Ennek érdekében együttműködésre, innovációra, fejlesztésekre, egymásra figyelésre és összefogásra van szükség.

Csak így érhetőek el, így valósulhatnak meg a VII. Nevelésügyi Kongresszus által is immár 15 esztendeje megfogalmazott, ám máig érvényes célok és feladatok.

Makai Éva

Az oktatás közügy? – 15 évvel a VII. Nevelésügyi Kongresszus után

A Gyermekérdekek Szakosztálya – Korczak Munkabizottság kettős kötődése a gyermekvédelem és a gyermekérdekek. Munkánk során figyelemmel kísérjük a *gyermekvédelmi és gyermekjogi* vonatkozású nevelésügyi történéseket, ezekre reagálva törekszünk segíteni a véleményformálást, a gyermeki jogok minél szélesebb körű terjesztését. Feladatunknak tartjuk a korczaki gyermekfelfogás érvényesítését a közvéleményben ugyanúgy, mint a korczaki nevelői-nevelési megoldások mint hatékony gyermekvédelmi-pedagógiai eszközök megismertetését a szakemberekkel, szülőkkel és gyerekekkel.⁹ Munkánk összhangban áll az EU gyermekjogi-gyermekvédelmi törekvéseivel.

Közelebbi témám bemutatásához szükséges megemlíteni néhány fontos háttérváltozót, amelyek meghatározóan befolyásolták az elmúlt másfél évtizedben mind a gyermeki jogok és a gyermekérdekek, mind a gyermekvédelem helyzetét¹⁰:

- A központi irányítás és központi felelősségek követhetetlen változása, szétdarabolása
- Az oktatási-nevelési intézmények államosítása
- Egyes egyházak fokozódó térnyerése
- Az egyenlőtlenségek szélsőséges növekedése
- Etnikai feszültségek, migrációs válságok a térségben
- Félbemaradt és/vagy számon nem kért fejlesztések, programok
- Tartós forráshiány az oktatási és a szociális ágazatban
- Kritikussá váló szakemberhiány a nevelésügy minden területén

Figyelmünket orientáló *értékeink* (nem kis részben szakosztályunk névadójának szellemi hagyatékát megidézve): autonómia, demokrácia, empátia, esélyegyenlőség, humánus, közösség, méltányosság, szabadság, szeretet, szolidaritás, szubszidiaritás, tisztelet.

⁹ Ld. <https://pedagogiai-tarsasag.hu/bemutatkozas-13/>, ill. a Janusz Korczak, az Öreg Doki elnevezésű facebook-csoport közleményeit.

¹⁰ Fejes József Balázs -Szűcs Norbert (2017), Hol tart ma az oktatási integráció ügye? Új Pedagógiai Szemle 11-12. sz., illetve ugyanők (2018 szerk.): *Én vétkem*. Helyzetkép az oktatási szegregációról. Szeged. A könyv címe szimbolikus utalás az elesettekkel szolidáris költő, Erdős Virág versének címére.

Nem feledkezhetünk meg a nemzetközi kontextus meghatározó iránymutatásairól sem, melyek leendő európai polgárokként tekintenek a gyermekkorosztály képviselőire, és ennek megfelelően egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak nemcsak a róluk való gondoskodásnak, hanem bevonódásuknak is. Mint ismert, az Európai Bizottság 2021 tavaszán fogadta el és tette közzé a Gyermekjogi Stratégiát és a végrehajtást segítő Gyermekgarancia Programot. Előbbi célja, hogy támogassa a kiskorúak védelmét, jogaik kiteljesítését, ösztönözze az uniós országok szakpolitikai döntéshozóit a Stratégiában foglaltak középpontba helyezésére, megvalósításra. A dokumentumot széles körű konzultáció előzte és alapozta meg nemcsak a polgárokkal és az érdekelt felekkel, de több mint tízezer gyermekkel is!¹¹ A Stratégia nagy hangsúlyt helyez az alábbiakra:

1. Részvétel a politikai és demokratikus életben: olyan EU, amely lehetővé teszi a gyermekek számára, hogy aktív polgárokká és demokratikus társadalmak aktív tagjaivá váljanak.

2. Társadalmi-gazdasági befogadás, egészségügy és oktatás: olyan EU, amely küzd a gyermekszegénység ellen, előmozdítja az inkluzív és gyermekbarát társadalmakat, egészségügyi és oktatási rendszereket.

2.1. A gyermekszegénység elleni küzdelem és az esélyegyenlőség előmozdítása;

2.2 Az egészségügyi ellátáshoz való jog biztosítása minden gyermek számára;

2.3 Inkluzív, minőségi oktatás kiépítése.

3. A gyermekekkel szembeni erőszak elleni küzdelem és a gyermekvédelem biztosítása: olyan EU, amely elősegíti a gyermekek erőszakmentes felnevelését.

4. Gyermekbarát igazságszolgáltatás: olyan EU, ahol az igazságszolgáltatási rendszer tiszteletben tartja a gyermekek jogait és szükségleteit.

5. Digitális és információs társadalom: olyan EU, ahol a gyermekek biztonsággal használhatják a digitális környezetet, és kihasználhatják az abban rejlő lehetőségeket.

6. A globális dimenzió: olyan EU, amely világszerte támogatást, védelmet és segítséget nyújt a gyermekek számára, többek között válságok és konfliktusok idején is.

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0142&from=HU>https://www.parlament.hu/documents/10181/39233854/Infojegyzet_2021_31_Gyermekgarancia.pdf/7b04664d-bf42-2e4d-5a31-04a7c3d5632d?t=1620914026929

7. A gyermekek szempontjának beépítése valamennyi uniós fellépésbe¹².

Az európai iránymutatások tükrében igencsak sajátosak a „magyar válaszok”.

Vázlatszerűen említsünk néhány példát.

- A *forráshiány* tartósan fennmarad – az intézményrendszer elszegényedik, a juttatások reálértéke csökken¹³.
- Valóságos „jogszabálygyár” üzemel – *több száz jogszabály* született, de az átrendezés követhetetlen, többnyire központosítással, túltengő (online) adminisztrációval jár.
- Van jogszabály, de *nincs elégséges feltétel* a végrehajtásához; inkoherezensek, ill. hiányosak az alsóbbrendű szabályok.
- Van jogszabály, de *hatása ellentétes* a jogalkotó deklarált szándékával.

A jogszabályok hatásai pedig az alábbiakkal jellemezhetők.

Soroljunk először néhány példát a hiányok előidézte zavarokat illetően:

- Korai kötelező óvoda, illetve 6 éves kortól iskolakötelezettség elrendelése támogató rendszerek nélkül (fejlesztő pedagógus, logopédus, pszichológus stb.).
 - Új szereplőként bevezetett munkakör az óvodai, iskolai szociális segítő (1 fő/1000 gyerekre), de nem képződött a rendeletnek megfelelő számú szakember, hiányzik az infrastruktúra (pl. helyiség)¹⁴
- Más esetekben jogszabályok útvesztőjébe bonyolódnak a jogalkalmazók.
- A hátrányos helyzet indikátorainak megváltoztatásával az érintett gyerekek, tanulók száma a statisztikában csökken, a valóságban nő, egyúttal az ellátatlanok száma gyarapodott.
 - A 25 év alatti fiatalok adómentessége – a tanulással szemben – a gyors és szakképzetlen munkavállalást ösztönzi, különös tekintettel a tankötelezettség határának 16 évre történt leszállítására.
 - Az abortusz szigorítása várhatóan az illegális művi beavatkozások számát növeli.
 - Az ún „pedofil” törvényből következően az iskolai szexedukáció tilalma várhatóan a korai terhességeket növeli.

¹² Forrás: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_hu

¹³ Forrás: Sík D. (2020), Prevenációs szemlélet a magyar gyermekvédelemben, *Esély. Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat*. 31: (3) pp. 94-111.

¹⁴ Forrás: Szecskó, J. (2022), Iskolai szociális munka Magyarországon és Nagy-Britanniában. *Különleges Bánásmód – Interdiszciplináris folyóirat*, 8 (2), pp. 57–71.

A továbbiakban bontsunk ki egy példát a maga részletességében.

Emeljünk ki néhány adatot a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes 2/2022. számú elvi állásfoglalásából.¹⁵

A dokumentum az iskolai hiányzások miatt indítható szabálysértési eljárások és más szankciók vizsgálatáról szól.

- *A szegregáltan tanító iskolákban 4 %-ról 6 %-ra nőtt az évismétlők aránya 2010 és 2018 között...*
- *A pozitív ösztönzők rendszere helyett büntető következmények állnak az iskolai lemorzsolódás megakadályozásával kapcsolatos intézkedések középpontjában...*
- *A büntető intézkedések összességében nem képesek hatékonyan reagálni az iskolai hiányzások problémájára ...*
- *A rossz szociális háttérű családoknál a családi pótlék szüneteltetése, a szabálysértési bírság kifizetése, valamint a szülők közfoglalkoztatásból való kizárása súlyos anyagi problémákat okoz.*

A fent bemutatott jelenségvilágból egyértelműen kitűnik, hogy sérülnek a Korczak nevével is összefüggésbe hozható, korszerű, humanista pedagógiai elvek. Ezen elvekkel különösen ellentétesnek tekintjük a tanulói jogok korlátozását (ld. egyetértési jog elvonása), a diákönkormányzatok szerepének csökkentését. E körbe soroljuk, hogy pedagógiai eljárások helyett gyakorlattá vált a kriminalizáló fellépés az iskolai erőszak ellen (büntetethetőség egyes esetekben már 12 éves kortól, továbbá az „iskolaőr”- szerepköre).¹⁶

A nehéz helyzetben helytálló pedagógus kollégák közérzetének jellemzésére egy tagtársunk leveléből idézek:

„A mai gyerekek figyelmét egyre nehezebb lekötni. Erre új módszerek - a gyerek szívéhez, eszéhez vezető utak – megtalálásával válaszol az ember. A gyerekek, a

¹⁵

https://nemzetisegijogok.hu/documents/2657648/7210592/2_2022.+elvi+%C3%A1ll%C3%A1sfoglal%C3%A1s+az+iskolai+hi%C3%A1nyz%C3%A1sok+miatt+ind%C3%ADthat%C3%B3+szab%C3%A1lys%C3%A9rt%C3%A9si+elj%C3%A1r%C3%A1sok+%C3%A9s+m%C3%A1s+szankci%C3%B3k+vizsg%C3%A1lat%C3%A1r%C3%B3l.pdf/38555097-c6bf-2a19-89ff-2c960486b5f9?version=1.0&t=1652269163967

¹⁶ A vonatkozó adatok és elemzések megjelentek a Szakosztály dokumentumaiban, illetve a Gyermekjogi Civil Koalíció jelentéseiben, állásfoglalásaiban (az MPT szakosztálya a GYCK-nak tagja).

körülmények, a korszellem, a kütyükkel elárasztott világ egyoldalú "hibáztatása" sehova nem vezet. Jó dolog, ha van lehetőség pedagógiai asszisztensre, iskolapszichológusra. Rossz dolog, ha nincs. Rövidlátóak, akik azt hiszik, hogy anyagi megtakarítást jelent, ha nincs. Iskolarendőr helyett/mellett inkább a gyerekek-gyerekek, felnőttek-gyerekek, felnőttek-felnőttek kommunikációját és emberibb kapcsolatát építő hatásokat kellene segíteni.”¹⁷

Jelképesnek is tekinthető kérdéssel zárom gondolataimat. Hova lett a 2012-ben nagy nemzetközi részvétellel avatott Korczak-terem az állampolgári biztos egykori Nádor utcai hivatalából¹⁸?

¹⁷ A levél írója Erdélyi László, aki egy egri gyógypedagógiai intézményben tanít technikát.

¹⁸ Ld. Simon Mária emlékezését https://www.tani-tani.info/egy_emlekev, ill. <https://www.breuerpress.com/2012/12/05/janusz-korczakrol-a-xx-szazad-egyik-legjelentosebb-gyermekjogi-aktivistajarol-nevezi-el-es-felavatja-janusz-korczak-emlektablajat/>

Turcsik Katalin - Kapitány Ervin Pál

Tanulási zavarral élők az iskolapadban

Amennyiben a sajátos nevelési igényű tanulók (ezen belül is a tanulási zavarral élők) körülményeit szeretnénk górcső alá venni az elmúlt évtizedek viszonylatában, kijelenthetjük, hogy a szóban forgó gyerekek és fiatalok helyzete igen változatos képet mutatott.

Helyzetjelentés 2008

Ebben az időszakban a tanulási zavarral élők számának növekedése számos új feladatot, kihívást jelentett a pedagógia és a gyógypedagógia széles szakmai bázisában. A jogszabályi előírások már viszonylag korszerűek, de betartásukat nem teszik lehetővé a pénzügyi és szakmai lehetőségek.

Az óvodai szintén megjelenik a diszlexia-veszélyeztetettségére vonatkozó szűrés, az általános iskolákban egyre elterjedtebbé válik Meixner Ildikó diszlexia-prevenációs olvasástanítási módszere. A tanórai differenciálás még igen kevésbé jellemző, ami a szakmai felkészültség és a rendelkezésre álló szerény eszközpark számlájára írható. Az általános iskolai fejlesztés a felső tagozatos osztályokban (az alsó tagozathoz viszonyítva) már kevésbé jellemző, ugyanakkor a középiskolák világában már van néhány intézmény, amelyik felvállalja a tanulási zavarral élők oktatását. A kompetenciamérésekben 2007-től vesznek részt az SNI tanulók, addig ők kimaradtak ebből a felmérésből. A felsőoktatásban jelentős és örömteli változás figyelhető meg, mivel a tanulási zavarral élők helyzete törvényi szabályozásra került, gyógypedagógiai koordinátorok működnek az egyes intézményekben, s a jogszabályi háttér már a felnőttképzés területén is kialakulóban van. A diagnosztikai eljárások még nem teljesen alkalmasak az organikus háttér feltárására, aminek ellentmond, hogy a sajátos nevelési igény kategóriát két alkategóriára bontották, aszerint, hogy „a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenessége” organikus okra visszavezethető-e.

Mindezekkel párhuzamosan megfigyelhető jelenség, hogy köztudatban még nem teljes a diszlexia (és a további tanulási zavarok) jelenségének megértése, elfogadása. (Gereben, 2008; Sarkadi, 2008)

Helyzetjelentés 2022

Továbbra is nő a tanulási zavarral diagnosztizáltak száma, az óvodai szűrések köre egyre kiterjedtebb, ezzel egyidejűleg a diagnosztikai eszközök fejlődése is

megfigyelhető. A diszlexia-prevenció vonatkozásában Meixner Ildikó diszlexia-prevenációs olvasástanítási módszere immár nagyon elterjedt, de nem ez a kizárólagosan használt olvasástanítási módszer. A tanórai differenciálás – a 2008-ban említett problémák okán – továbbra is komplikált témakör. Általános iskolai fejlesztés (leginkább kapacitáshiány miatt) gyakran hiányos, emellett középiskolai szinten egyre több intézmény fogalmazza meg az integrációt pedagógiai programjában. A főiskolákon és egyetemeken esélyegyenlőségi és fogyatékosügyi koordinátorok segítik a tanulási zavarral élő hallgatókat. Fontos változás, hogy a kedvezmények köre a KRESZ-, illetve a nyelvvizsga területén is megjelennek. Az országos kompetenciamérésben a tanulási zavarral élő tanulók továbbra is részt vesznek (a szakértői véleményükben javasolt mentesítések és könnyítések figyelembevételével), de eredményük nem számít bele az iskola jelentésébe. A jogszabályi előírások betartását továbbra sem teszik lehetővé a pénzügyi és szakmai lehetőségek, ugyanis a szakemberekből igen magas hiány mutatkozik. (Vida, 2017)

Az integráció térnyerése

Az integráció markáns térnyerése leginkább a számok tükrében ragadható meg. A KSH adatai szerint a 2019/2020-as tanévben középfokú oktatásban az SNI tanulók 5,9%-a (24 ezer fő) vett részt, illetve középfokon az SNI tanulók közül a legtöbben szakközépiskolákban tanultak, az ebbe az iskolatípusba járó tanulók közel 12%-a (7,8 ezer tanuló) sajátos nevelési igényű. Ezzel szemben 2010-ben középfokú oktatásban az SNI tanulók száma nem értre el a 4000 főt. Természetesen a pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók (ebben a kategóriában a tanulási zavar körében diagnosztizáltak) aránya is folyamatosan emelkedett az elmúlt években, számuk a középfokú oktatásban, 2019-ben kb. 2,5 %.

Az integráció térnyerésének hatása

A jelenség új feladatokat jelöl ki az oktatás és nevelés egyes színterein. A tanítók, tanárok, oktatók és egyéb szakemberek szoros kooperációja immár elengedhetetlen feltétele a szükségletorientált ellátásnak, amelyben a tanuló az „origó”, s minden eköré szerveződik. Ennek eszközei a teljesség igénye nélkül a magasfokú differenciálás (többszintű tanulásszervezés, a tanulók egyéni jellemzőinek figyelembevétele stb.) személyre szabott, egyéni tanulási utak kialakítása, ehhez igazodó értékelési és motiválási rendszer, és végül, de nem utolsó sorban a tanulási környezet újragondolása, személyes igények mentén történő adaptálása. Előbbiek megvalósításának szempontjából okvetlen szükséges kulcskérdésnek tekinthető a módszertani megújulás, a széleskörű

szemléletformálás (út az inklúzió felé), a tudásbővítés, valamint az attitűdváltás témaköre is. (Mohai, Perlusz, Katona, 2020)

Szemléletbeli változások

Az elmúlt másfél évtizedben az integráció, valamint az inklúzió egyre ismertebb, még inkább „belakott” jelenséggé kezdett válni, ennek hatására szélesedett a fogadó intézmények köre mind az alap-, közép- és felsőfokú oktatás színterein. Az esélyegyenlőség biztosítása, a személyközpontú (és nem fogyatékos-központú!) gondolkodás, a rendszerszemlélet (bio-pszichoszociális nézőpont) mind-mind tetten érhető és üdvözlendő mozzanatai, illetve tényezői az elmúlt időszaknak.

A tanulási zavar értelmezése kapcsán is változás figyelhető meg: egyre kevésbé válik paralel fogalommá a fogyatékos-sággal, inkább adottságként, az egyre szélesedő neurodiverzitás révén megjelenő variánsként artikulálódik. A tanulási zavar egy sajátos információfeldolgozási módként is felfogható, amelynek nem csupán hátrányai figyelhetők meg (elegendő, ha a diszlexia esetén az auditív képességek fejlettségére gondolunk). Előbbiek szakmai régiókban már jelenlévő, azonban a köztudatba még kevésbé, de egyre inkább beépülő nézőpontok.

A tanulási zavarral élők számának növekedése indikátor az oktatási-nevelési rendszerünk hiátusaira nézve: „náluk durran ki a lufi” (Gyarmathy, 2014).

Törvényi változások

Markáns befolyásoló tényező a téma kapcsán a jogszabályi környezet változása is. Fontos előzmény, hogy Magyarország 2007-ben törvénybe iktatta az ENSZ Fogyatékos-sággal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményét, amit korábban az elsők között írt alá. Ennek célja a másokéval egyenlő jogok biztosítása a fogyatékos-sággal élő gyerekek és felnőttek számára, beleértve az önálló életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz való jogokat.

Három meghatározó – horgonypontokat jelentő – törvényi változás történt az elmúlt időszakban, amelyek azonban sajnálatos módon rontották a tanulási zavarral élők esélyeit.

Ilyen volt a tankötelezettség életkori megkötésének megváltozása (2013. 02. 26.), miszerint – a korábban nyolcéves korig kitolható iskolakezdési kötelezettség helyett – 6 évesen minden gyermeknek el kell kezdenie az első osztályt (ez maximum egy évvel tolható ki, az Oktatási Hivatal döntése alapján, amit január 18-ig lehet kérvényezni), ami növeli annak kockázatát, hogy éretlen gyerekek kezdik el az iskolát. A tanköteles kor vége 18 helyett a 16 éves kor lett, örvendetes azonban, hogy ez SNI státusz esetén – az eddigi 20 helyett – már 23 éves korig meghosszabbítható.

„Taigetosz-törvény” néven híresült el az a paragrafus (2018. 09. 01.), amely a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel élők lehetőségeit korlátozza, hiszen számukra azóta tantárgy vagy tantárgyrész értékelése alóli mentesítés nem adható (a korábban megadott mentesítések érvényben maradtak).

Fellazultak az előírások az egyes pedagógus munkakörök betöltéséhez szükséges végzettségek terén (2020. 09. 01.). Komoly szakmai kérdéseket nyit ki, hogy óvodapedagógusi, tanítói, tanári végzettségű pedagógus is alkalmazható gyógypedagógus munkakörben (amennyiben legalább hét éves gyakorlatot szerzett 1996. szeptember 1. előtt).

Társadalmi jelenségek

Két fontos eseményt kell megemlítenünk a közelmúltból, amelyek sok tanulási zavarral élő gyermek helyzetét befolyásolták.

A covid-pandémia online tanítási időszakában ezek a tanulók nagyon nehezen boldogultak. Gondot okozott számukra az iskolák által használt szoftverekben való tájékozódás (mit hol találnak, mikor hova kell belépniük), a feladatok követése és számontartása, a tanári magyarázatok (részleges) hiánya, a fejlesztés elmaradása vagy korlátozottsága.

Az utóbbi években felerősödött, különböző okokból (háborús konfliktusok, gazdasági ellehetetlenülés, vallási üldöztetés miatt) bekövetkezett migrációs mozgások nehéz helyzetbe hozzák azokat a tanulási nehézséggel vagy zavarral küzdő gyerekeket, akiknek új nyelvi környezetben kell helytállniuk. Hatalmas megtorpanást okozhatnak fejlődésükben a beilleszkedés nehézségei, a tájékozódási pontok megtalálása, a stressz-feldolgozás, a más kultúrához, új nyelvi környezethez való alkalmazkodás.

Kutatási eredmények

Az elmúlt 15 év egy-egy kutatási eredményének – teljesség igénye nélküli – felvillantása jól szimbolizálja azt a dinamikát, illetve széles spektrumon történő mozgást, amely a (gyógy)pedagógiai ezen területét érinti: A tanulási zavarral élő diákokat vajon mi teszi – mi teheti – rezilienssé a lemorzsolódással szemben? A kérdés megválaszolásához a következő tényezőket szükséges figyelembe venni: szülők iskolázottsága, a gyógypedagógiai rehabilitáció és rehabilitáció, korszerű és modern tudással/szemlélettel felvértezett pedagógiai környezet, illetve a mérésre épülő értékelési rendszer, kedvezőbb finanszírozási gyakorlat és tervezés, továbbá az esélykiegyenlítés. Konzekvenciaként megállapítható, hogy a hazai köznevelés esélykiegyenlítő szerepe az SNI populációban is igen csekély (tanulási zavar esetén nincs kellő kompenzáció). (Vida, 2019) A diszlexiás tanulók fejlesztésének új irányát képviseli az úgynevezett Sound Linkage program: olyan olvasásfejlesztő program, amely

keretbe zárt módon könyvolvasással kezdődik és végződik, továbbá az előbbiek között fonológiai, morfológiai, szintaktikai, pragmatikai tudatosságot fejlesztő gyakorlatokat végez. A program fő tényezőjét a szintezett olvasókönyvek adják. A hazai piacon is elérhetőek már olyan könyvsorozatok (mesék, történetek, regények), amelyek fokozatosan nehezedő olvasmányokból állnak, így a program fejlesztési elvét szolgálhatják. (Juhász, 2020) A háttér folyamatok megértésében, a diagnosztikában és a terápiában is jelentős változások figyelhetők meg a digitalizáció fejlődésének köszönhetően. Megemlítendő a tekintetkövetéses (eye-tracking) vizsgálatok, a neurofeedback módszer, illetve az egyre finomodó képalkotó eljárások (EEG, MRI, funkcionális MRI) szerepe az érintett agyi struktúrák működésének feltárása szempontjából.

Előttünk álló feladatok

A tanulási zavarral élő tanulók helyzetét könnyítendő, a rendelkezésre álló eszközpark fejlesztése és bővítése kiemelt cél a jövőt tekintve. A tankönyvek, munkafüzetek adaptálása, a személyes jegyzetelési segítő alkalmazás bevezetése, a tanár által készített óravázlatokhoz való hozzájutás biztosítása, a laptopok, tabletek biztosítása, ezek megfelelő programokkal való működtetése mind az előbbieket hivatottak szolgálni. (Gyógy)pedagógiai vonatkozásban sürgető feladat az alacsonyabb osztálylétszámok megteremtése, a pedagógusképzés, (szak)oktatói képzés átfogó reformja, továbbá a fejlesztési és korrepetálási lehetőségek számának növelése, minőségének javítása.

Végezetül fontos megállapítani, hogy a törvényi szabályozás ugyan sokat finomodott, de a praxissal való párhuzama komoly hiátusoktól szenved. Ennek oka – többek között – a szakemberhiány, az információhiány, az eszköz hiánya vagy elavultsága, továbbá az előbbieken okán megjelenő, a pedagógusokat érintő túlterheltség.

Az elmúlt 15 év eredményeinek, ezen időszak eseményeinek, nehézségeinek, pozitív tényezőinek és az előttünk álló rögzös, de biztató út feladatainak jelenben való értelmezését leginkább Bárczi Gusztáv szavain keresztül lehet jól megragadni:

„Szeresd egészségedet, mert ez a jelen. Védd a kisgyermeket, mert ez a jövő. Órizd szüleid egészségét! – mert a múlton épül fel a jelen és a jövő.”

Irodalom

Gereben, F. (2008), Gyógypedagógia a változó világban. In: Gyógypedagógiai Szemle, 2008/3. p. 161-170.

- Gyarmathy, É. (2014), Digitális korszakban digitális megoldások. Konferencia-előadás: Zavar. Zavar? Zavar! – Tanulási zavarok és megoldási lehetőségek pedagógusszemmel. Budapest, 2014.03.21.
- Juhász, V. (2020), Az új kutatási eredmények beépítése a diszlexiások fejlesztésébe. Új pedagógiai szemle 70 (3-4.) pp. 28-45.
- Mohai, K., Perlusz, A., & Katona, N. (2020), Útmutató az integrált és inkluzív oktatáshoz a többségi pedagógus számára. (Oktatás 2030, Eszterházy Károly Egyetem)
- Sarkadi, Á. (2008), A felsőoktatásban tanuló diszlexiás hallgatók jogai az idegennyelv-tanulás terén. In: Új Pedagógiai Szemle 2008/4 pp. 12-20.
- Vida, G. (2019), Reziliencia és SNI – Tanulási zavarral küzdő középiskolások lemorzsolódásának háttérváltozói. Új pedagógiai szemle 69 (9-10.) pp. 57-72.
- Vida, G. (2017), Miként lesz a tanulási zavar diagnózisa stigma – Avagy mi a fontosabb: a diagnózis vagy a gyermek? In: Új Pedagógiai Szemle 2017/3-4. pp. 16-33.

A preventív tevékenységre irányuló felkészítés fejlesztése a képzés rendszerében

1. A prevenció értelmezése jóllehet egyértelmű, a gyakorlatban kapcsolódik a korrekcióval és a rehabilitációval összevont megelőzéssel. Ez az oka annak, hogy pl. valamely, prevencióval kapcsolatban működő intézmény, alapítvány, ambuláns kezelőhely, önszorgító csoport a források elnyerése érdekében a felsorolt hivatkozásokban, a tevékenység arculatának megjelenítésében indokolatlanul jelöli meg a prevenciót. Az eredményes változások érdekében előnyös, ha a korrekcióval vagy a rehabilitációval kapcsolt preventív hivatkozásokat nem helyezük a preventív címen, ténylegesen finanszírozandó, alapot jelentő preventív tevékenység elé, illetve ha az adatfelvételeket, a ténymegállapítást, a helyzetleírást még nem tekintjük preventív hatásgyakorlásnak.

2. A képzőintézmények a gyakorlati szempontból egymástól elkülönített preventív témákat kurzusokban dolgozzák fel. A kurzusok száma ilyen módon korlátozott lehet a képzés egészében, tehát 'ad hoc' válogatásként jelenítik meg a preventív munkára való felkészítést.

3. A fiatalokkal foglalkozó diplomás felnőttek képzettsége a prevenció területén egyéni érdeklődésből fakadó irányultság eredménye. Természetesen az iskolákban, egyetemi műhelyekben pszichológusok, iskolapszichológusok stb. tevékenysége fellelhető, de általánosnak nem mondható és nem a teljes rendszerre kiterjedő, inkább esetlegesen teljesülő megvalósulása a központi helyes célkitűzésnek.

4. Ahhoz, hogy a képzés intézményeiben legalább egy, prevencióra képzett személy is dolgozzon, olyan képzésre van szükség a nevelőképzés, tanárképzés rendszerében, amelyben asszisztens fokon a 'preventív felelősség' és mesterfokon a 'preventív tudatosság' tárgyában követelmény az eredményes felkészülés a diploma megszerzéséhez.

5. A 'preventív felelősség' diszciplína új képzési tartalom a képzés egészében. Tartalma elsősorban arra irányul, hogy az emberi méltóság három legfőbb tényezőjét vegye nagytő alá a prevenció szempontjából:

1.a szabadságot, a személyes fejlődés és érett döntés érdekében, szemben a függőségekkel és kényszerekkel,

2. az észszerűséget az értelmes tevékenység és

3.a lelkiismeretességet a felelős és a tudatos cselekvés érdekében.

A 'preventív tudatosság' a megszerzett kompetencia alapján vállalt felelős tevékenység alapja.

6. Ha lesz elegendő felkészült nevelő és tanár intézményeinkben, elvárható lesz, hogy a preventív szakmai hatásgyakorlás országos eredmények elérését támogatja a képzés rendszerében, az iskolarendszerben.

7. A jogrendszer támogatása ki kell hogy terjedjen mind a meglévő preventív tevékenység jogosultságokkal ellátott lehetőségeinek kiszélesítésére, mind egy új professzionális tevékenység lehetővé tételére.

8. Vannak, akik saját területük preventív lehetőségeit igyekeznek megteremteni, és ha lehet, a társadalmi igényekhez igazodva kiterjeszteni. Ezek az elszigetelt törekvések a preventív folyamatok professzionalizálódásának korszerűségét jelzik. A képzés rendszerében is szükséges, hogy a nevelés és a tanítás területén a preventív kompetencia jogilag megalapozott professzió alapjává lépjen elő.

9. A XX. században világszerte új helyzet állt elő, melyben nem a prevenciótörténet szövevényes, összefonódásokat kibogozó, vagy inhibíciós szakpolitikákat mérlegelő folyamatait analizáló tevékenységre van szükség, hanem az új módszerek, eszközök és formák emberi méltóságot szolgáló alkalmazására. A ma tapasztalható törekvések, hasznos nemzetközi kezdeményezések sorába szeretnénk felsorakozni, amikor a prevenció szakosztály és más szakosztályok tagjaival, valamint meghívott előadóival ebben a munkában a 'prevenció felelősség' és a 'prevenció tudatosság' témákban tanulmányok létrehozásán dolgozunk.

10. Az egyéni orientációk elbizonytalanodása és a közösségek szétszakadása prioritással indokoltá teszi az érett döntések kialakítására irányuló nevelői törekvéseket és a szocializációt előre vivő, közösségalkotó, közösségfejlesztő tevékenységet.

11. A feladatok ellátásához, a problémák megoldásához, a kérdések megválaszolásához, a kérések teljesítéséhez, az új információkhoz, tapasztalatokhoz, élményekhez való juttatáshoz szükséges tudás megszerzésére a felkészítő képzésekben hasznosítható, magas fokon feldolgozott anyagot kell készíteni. Éppen az indokolja ennek szükségességét, hogy a számtalan mozaikból az esetlegességeket, partikuláris, csupán a képzők részéről igényelt egyéni érdekeltségeket kiiktassuk. Van olyan közös tudásanyag, ami a preventív hatásgyakorlás elsajátítandó alapja. Emellett van olyan speciális tudásanyag, ami az egyes hatásterületek sajátja.

A közös tudásanyag részeként kezelhető az adatok felhasználása, a fogalmak értelmezése, a kritikus gondolkodás, a helyes ítéletalkotás, a dolgokra való közvetlen reagálás minőségének fejlesztése, az érett döntési képesség formálása, életszakaszok sajátosságainak megismerése, szituációk kezelése.

Speciális tudásanyagot képeznek a hatásgyakorlás egyes területeinek sajátosságai, az eseményszférákban kialakuló viszonyok, az integrációs folyamatokban való változások, valamint az egyes események minősítéséhez tartozó tudásanyag.

12. Az általános és a sajátos tartalmak egymásra épülnek. Ez az oka annak, hogy a szakmai fejlesztésben két részt különítünk el. A bevezető képzési szakaszt a nevelői tevékenység asszisztensi fokozatához soroljuk, a speciális tudásanyag átadásának szakaszát a mesterképzéshez. Ma a kialakult intézményi képzésmenetekhez igazodó fázisában van a preventív felkészítés. – Azonban a hatásrendszer témagazdagsága abban az irányban hat, hogy új képzésmenetek alakuljanak ki a képzőintézményekben.

13. A neveléstudomány kialakulásának útja illeszkedik az emberiség történelem során bejárt útjához. Az 'élet tanítómestere' kifejezés is utal arra, hogy tapasztalataink folyamatosan gazdagodnak. Van elmúltakra alapozott várakozásunk, belátásunk, előrelátásunk. A nevelésre vonatkozó tudásanyag diszciplinárizálódása az utóbbi évszázadokban játszódott le.

Alapvetően két csoportba sorolhatóak a diszciplínák. A neveléstudomány elméleti résztudományaként utalhatunk pl. az általános pedagógiára, a nevelélméletre, a didaktikára, a neveléstörténetre, az összehasonlító pedagógiára. Alkalmazott területként utalhatunk pl. az életkor-pedagógiákra, a nevelési szinterek pedagógiáira, az iskolaszervezet-tanra, a gyógypedagógiára. Ezek számtalan részterületre oszthatók fel. A prevenció valamennyi részterülettel kapcsolatos.

14. A preventív hatásgyakorlás kommunikációra épülő, a kölcsönösségnek helyet adó, a késlekedés nélkül megvalósított, az érvényes tudásra épített, felhasználható tartalékait is mozgósító tevékenység. A tanítás/tanulás folyamatosan változó világában a személyek egymást alakító hatását, a folyamatosan és gyorsan változó technológiák hasznosításában megjelenő nemzedéki kapcsolatrendszerét, a munkára való felkészítés prioritásait stb. említhetjük egyrészt mint a képzés rendszerét befolyásoló tényezőket. További szempontként az elsajátítható tudást, a jogosultságokat adó tudást, a folyamatok irányításának tudását, a médiából szerzett tudást, a szakmai tudást mint elsajátítható eszközt, hatékony lehetőséget látjuk a kidolgozandó preventív képzési tartalom részeként.

Személyes és közösségi érzékenységünk, sérülékenységünk, védekező és egyensúlyt visszanyerő képességünk különböző. Küzdőképességünk sem egyforma. A személyes és közösségi hatásgyakorlás differenciált mivolta tény, tehát az erre vonatkozó preventív tevékenységnek erre figyelemmel kell lenni.

15. Talán a preventív szempontrendszer alkalmazása, a megfelelő elvek, szabályozás és eljárások köre jelölhető meg leginkább annak alátámasztására,

hogy a nevelőképzés rendszerében az egyéni és közösségi, elméleti és gyakorlati tudásnak megváltozott a tartalma. A funkcionális változások az elsajátítás módját eszközeit, formáit, időkereteit is megváltoztatják. – Ugyanakkor a nevelés által formált magatartás, értékválasztás, emberi méltóságnak, életminőségnek megfelelő cselekvés igénye nem szűnik meg. Sőt, amit olyan gyámoltalan és kevésbé hatékony eszköznek vélhetünk, azt a jövőben majd jobban értékeljük, mert pótolhatatlansága, nélkülözhetetlensége még világosabban áll előttünk. A tartalmi változások új módon, új keretek között járulnak hozzá a generációs feladatként tudatosított, minden kontextusban önálló nevelőtevékenységhez.

16. Eredményeink alapján a szociológiai praxisterületek mindegyikén hasznosítható anyagot állítunk össze, melyet a neveléstudományi preventív képzésben is fel lehet használni. Eddig hat kötetben publikáltuk gondolatainkat. Azon az energiabefektetéssel kiépíthető úton akarunk járni, mely a kaotikus állapotból a rend irányába vezet mind az egyes személy életvezetésében, mind a közösségek egészének működésében.

17. A Magyar Pedagógiai Társaság kereteit meghaladja a képzés egész rendszerébe való belépés a prevenció témájában. Szeretnénk, reméljük azt, hogy a képző intézmények fogékonysága növekedni fog a tapasztalatokra, előrelátásra, belátásra támaszkodó preventív hatásgyakorlásra való felkészítés tárgyában.

Vannak terveink együttműködésre alapozott elgondolásainknak a megvalósítására.

Irodalom

Czakó Kálmán Dániel (2016): Csillagfényben – A pedagógiai prevenció I. kötet

Czakó Kálmán Dániel (2017): Csillagfényben – A pedagógiai prevenció II. kötet

Czakó Kálmán Dániel (2018): Csillagfényben – Neveléstudományi megelőzés III. kötet

Czakó Kálmán Dániel (2019): Csillagfényben – Neveléstudományi megelőzés IV. kötet

Czakó Kálmán Dániel (szerk.) 2020. Csillagfényben. Neveléstudományi megelőzés. V. kötet

Czakó Kálmán Dániel (szerk.) 2022. Csillagfényben. Neveléstudományi megelőzés. VI. kötet

Munkácsy Katalin

15 esztendő tapasztalatai a Keregedei Makó Pál (Matematikatanári)szakosztály nézőpontjából

A 2008. évi Nevelésügyi Kongresszus szűkebb értelemben vett oktatási kérdéseiben, ajánlásainak megvalósulása értékelésében vagyunk elsősorban érintettek, szakosztályunk tagjaival leginkább a matematikatanítással közvetlenül összefüggő tapasztalatokat osztjuk meg, beszéljük meg. A matematikatanítás egészéről, különösen annak változásairól nincs átfogó képünk. Tagjaink legtöbbször gyakorló tanár, a felsőoktatásban érintett kollégák pedig többnyire nyugdíjasok, mondhatnám független kutatók, vagyis támogató intézményi háttér nélkül dolgoznak. Az esélyegyenlőség, a társadalmi kohézió matematika tantárgyi kérdései sok problémát vetnek föl. Mi történt ezen a területen? Hogyan változott az egyetemre való felkészítés eredményessége? Mi történt a felzárkóztatás és a tehetséggondozás területén? Milyen a tanulók matematika iránti motivációja? Kiemelek két témát.

Tantervi – tantárgyi kutatások

Konferenciák, közlemények, beszélgetések alapján vannak, de sajnos elég bizonytalan ismereteink. Tudomásunk szerint matematikából a tantárgyi kutatások szűk módszertani értelemben vett kutatások, a meglévő tantárgyi struktúra keretén belül végeznek korszerűsítést a feladatokat, de elsősorban a megoldandó példákat illetően.

A matematika középiskolai tanításáról van több ismeretünk. Véleményünk szerint a tantárgy belső struktúrájának felülvizsgálatára volna szükség. Szükség lenne vizsgálni a középiskolás diákok körében egyre jobban növekedő társadalmi különbségek hatását az iskolai munkára. Másik nagy probléma, amely már 2008-ban, a Kongresszuson is felmerült, hogy a nemzetközi méretekben egységesülő felsőoktatási alapképzés a középiskolákkal szemben is új követelményeket fogalmaz meg.

Problémák (nemzetközi mérések is megerősítik)

5. A felvételi vizsgák megszüntetése fontos lépés volt a magyar érettségi bizonyítvány, és ezzel a középiskolai képzésünk nemzetközi elismertetése szempontjából, de az egyetemek által alkalmazott „belépő tesztek” módszertana kialakulatlan. Gyakran évről évre ugyanazok a feladatok ismétlődnek, miközben a sok elégtelen eredmény ellenére nincs kommunikáció az egyetemek és a középiskolák között.

6. A felsőoktatásban szinte minden szakon, pl. nyelvészet, közgazdaság, biológia az első évben vagy félévben van matematika. Magas lemorzsolódás aránya a matematika miatt.
7. A matematika egyik részterületének, az analízisnek meghökkenítő a helyzete. Az analízis oktatása a nyugati matematikában a középiskolákban kiemelkedő szerepet kap, nálunk viszont nem. Ennek részben szakmai okai vannak: a magyar matematikusok jelentős része úgy gondolja, hogy az analízis alapvető fogalmai olyan nehezek, hogy azok elsajátítására csak érett személyiség képes. Ezzel szemben a felsőoktatás szakmai tankönyvei már az első időben építenek ezek ismeretére. A helyzet súlyosságát mutatja, hogy M.o. nem vesz részt a második a TIMSS-től kezdve (nagy nemzetközi mérés, amely, szemben a PISA-val az akadémiai, az iskolai tudás elsajátítását méri) a matematikai középiskolai mérésekben. A TIMSS követi a nemzetközileg elfogadott középiskolai tantervi arányokat: az analízis, beleértve a határértékszámítást, az integrálást és a deriválást, aránya 35%, nálunk a középszinten 0%. Ilyen mértékű eltérést nem lehet a mérésen belüli eszközökkel kezelni.

Nem látszik intézményesített változás, fejlődés. De van sokféle egyéni kezdeményezés, amelyekről jobbára csak véletlenszerű információk érhetők el.

Belső dialógus

2008 óta az iskolák zárkózottsága, sőt, bezártsága, részben a járvány miatt, megerősödött, így a személyes találkozások helyett a Társaság fő célját (amelyet a Nevelésügyi Kongresszus is kiemelt Ajánlásaiban), a tagok közötti szakmai együttműködést az internet segítségével próbáltuk megvalósítani. Rendszeresen tartottuk a kapcsolatot emailben, és Zoom-találkozókon vettünk részt. Megismertünk több jó gyakorlatot. Az alulteljesítő tehetséges diákok problémája állandó gondja a matematika oktatásának, az e téren elért egyedi eredmények adnak okot bizakodásra.

A matematika tanulása és a megszerzett matematikai tudás fejleszti a diákok személyiségét, kreatív probléma megoldásukat, önálló döntésképességüket. Ezt minél hatékonyabb pedagógiai módszerekkel erősíteni kellene, de sajnos nem beszélhetünk átfogó szintű fejlődésről.

Farkas Károly – Liskai Anikó

Előttünk a jövő – vagy már mögöttünk?

A Magyar Pedagógiai Társaság Robottechnikai Szakosztálya a napjainkban hazánkban is kellő mértékben a figyelem középpontjába került informatikai terület, a robotika fejlesztését kívánja segíteni, annak a pedagógiára szükségszerű hatását vizsgálni, a robotika oktatásának módszertanát kutatni, fejleszteni.

Örömmel tapasztaltuk, hogy 2022 tavaszán alakult új közösséget a Magyar Pedagógiai Társaság örömmel üdvözölte és a több tucat főből álló csoportot szívélyesen fogadta soraiba.

A robotok terjedéséről néhány adatot (Orbán Szabolcs tagtársunk kutatása alapján) ismertettem. A világelsők között szereplő Boston Robotics cég kutatásai, robotjai igen látványosak. Talán legismertebb bemutatójuk:

[Do You Love Me? - YouTube](#)

Ezt érdemes megtekinteni!

[youtube.com/watch?v=fn3KWM1kuAw&t=7s](https://www.youtube.com/watch?v=fn3KWM1kuAw&t=7s)

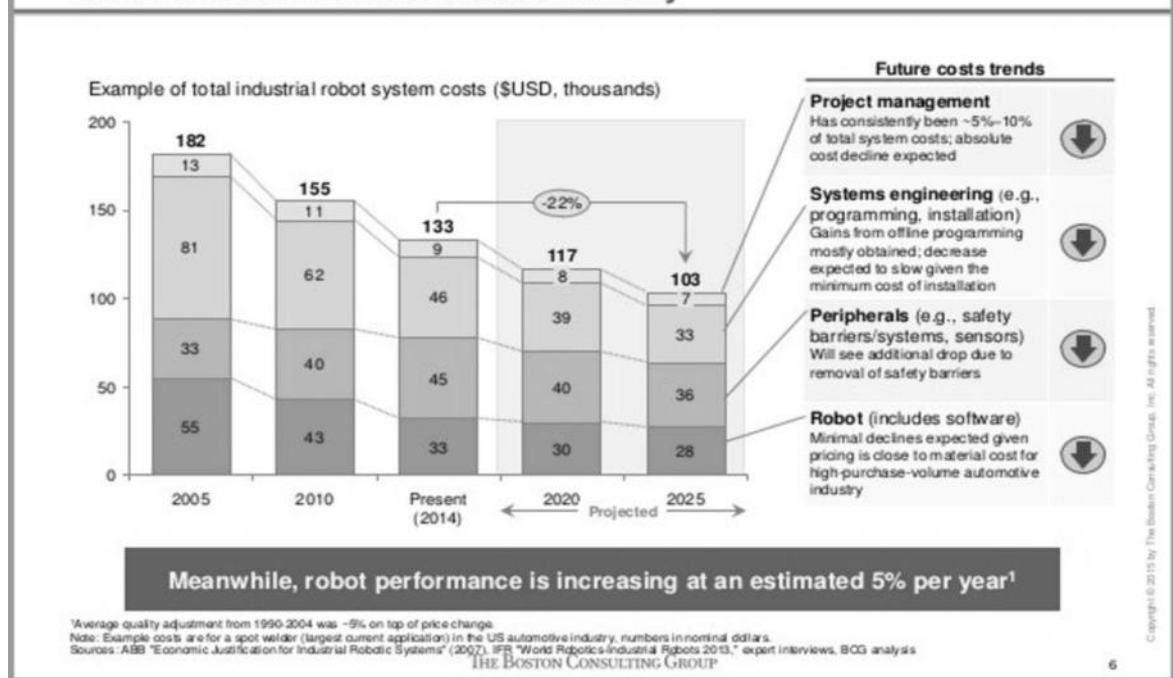
Az 1. ábrán, a videó főszereplője Atlas látható, ennek a humanoid robotnak a mozgási ügyessége meghaladja az emberét.

1. ábra Atlas egy kétlábú humanoid robot, amelyet elsősorban az amerikai Boston Dynamics robotikai cég fejlesztett ki, az Egyesült Államok Védelmi Fejlett Kutatási Projektek Ügynöksége finanszírozásával és felügyeletével. Forrás: Wikipedia (angol)

A második ábrán a következő oldalon a Boston Consulting kutatásából idézett diaképpünk mutatja a robotikai fejlesztés aktuális adatait.

Advanced industrial robots are increasing in performance while costs continue to fall steadily

2. ábra. A fejlett ipari robotok folyamatosan növekvő teljesítményt és csökkenő költségeket jelentenek, amely a fokozott alkalmazásukat indukálja 2014 → 2025 = -22% !

2025-ben - nem évtizedek múlva, - a munkafeladatok mintegy 25%-át robotok végzik. Ez mintegy 16%-os munkaerő-költség megtakarítást jelent. A robotika ma a leggyorsabban fejlődő iparágak között található (+50% öt év alatt) és tovább gyorsul a fejlődése.

A fejlődés motorja NEM az ipari robotika. A kereskedelmi és szolgáltató robotok halmaza 60%-ban növekszik, a personal robotics pedig dupláz.

A továbbiakban néhány tézis-szerűséget fogalmazok meg, a szakosztályunkban alakulóban levő konszenzus alapján:

- Iskolarobotra van szükség – Interaktív tábla? Laptop osztogatás? Még fontosabb mobil telefon.! “Vegyétek elő a mobilotokat!” A Google Aszintens szolgáltatás a mobilunkat “szellemi képességeiben” robottá teszi.

A kezdőképen hosszan nyomom a (kerekített sarkú négyzet alakú) fő képernyő-gombot: megjelenik számunkra a felszólítás “Try saying!”

Máris kérdezhetek, utasíthatok. Például: “Who are you?” vagy “Tell me about my day.” Vagy “How late is the closest grocery store open?” Aztán a válaszra lehet reagálásom: “Show me the way”. Felszólításomra megjelenik térképen a kívánt útvonal. ...

Az alapképességek közül melyek is a legfontosabbak a jövőben? Mire tanítsuk a jövő nemzedéket?

- Több tanóra? -> a Comenius Galaxisból tovább kell lépni, nem tanóra, több közös játék/foglalkozás kell.
- Új tantárgy? -> STEAM, project (földrajz? -> kirándulás! tesi? – mindennapos testnevelés, iskolai úszoda – ének óra? Karének, táncház, szalagavató! Nem tantárgy -> emberfők kiművelése kell.
- Tanterem? -> Egyéni tanulás közösségben, közösségi terek - túlterhelés csökkentése? -> diákoknak motiválás, tanároknak jobb munkakörülmények? -> Bizalmat, szabad kezet, pl. kevesebb dokumentálás, kevesebb szabály. Ne iskolagyárat! “Szabad tankönyv választás”? -> Szabad információforrás választás.
- Az oktatás világválsága? -> Szamba iskolák. - Hol tanultál meg programozni? – Szakkörön, Logischoolban.

*

A pedagógia tudósaiként jól tudjuk, hogy az oktatás-nevelés meghatározó, nélkülözhetetlen időszaka a kisgyermekkor.

Napjaink gyors, digitális fejlődésének köszönhetően egyre több okos eszköz veszi körül az embereket, beleértve a kisgyermeket, akik számára ez már teljesen természetessé, mindennapi életük részévé válik. Már óvodába lépéskor képesek az okos eszközök kijelzőinek használatára, ismernek online játékokat. Ennek vannak pozitív és negatív oldali, egyre több fórum szól az egészség szempontjából is, azon szabályok, határok felállításáról, mely megszabja például a képernyőidő napi mennyiségét, vagy a leginkább képesség fejlesztő weboldalakra és applikációkra hívja fel a szülők figyelmét, ezzel is megkönnyítve a családi életet. Minden más tevékenységgel egyensúlyban az óvodai mindennapokba megjelenő robotika, kódolás alkalmazása kiváló oktatási nevelési lehetőségeket rejt, melyek kiterjednek az algoritmikus és a problémamegoldó gondolkodásmód megalapozására, digitális kompetencia fejlesztésére. Saját élményű tapasztalati tanulási helyzetekben a gyermek aktív, cselekvő részesévé válik a saját tanulási folyamatának, így mélyebb ismerteket szerezhet, illetve ez megalapozza az önszabályzó tanulást is a későbbiekben.

Számtalan képesség egyidejű fejlesztésére alkalmas: egyéni kognitív képességek (gondolkodás, megfigyelés, figyelem, folyamszabályozás emlékezet, képzelet) a gyermekek egymással kooperálnak ez által szociális kompetenciájuk is fejlődik, reális önismeretük megalapozását is elősegíti, illetve kreativitásuk kibontakozhat.

Bármely óvodai műveltségtartamba integrálható a robotika.

Felhasználási területek éppen ezért sokfélék: legfontosabb, hogy a bármely szempontból az átlagostól eltérő SNI, BTMN-es gyermekek számára kiváló fejlesztő eszköz, ahol, nem csak az egyéni képességek, de a szociális kompetenciák is bővíthetnek, hiszen különböző páros, vagy mikrocsoportos feladatmegoldások során megtanulnak kapcsolatot teremteni másokkal, így még barátságok is kialakulnak. Illetve folyamatos motivációt ad számukra, mindig van kedvük a robottal játszani, így azonnal a tevékenység aktív részeseivé válnak.

Húsvéti „ézelmes répák”- játék Code-a-pillar robottal

Karácsonyfa díszítés Blue Bottal

Újrapapír világnapjára készült játék, locsolók aljára rejtetett különböző fajta papírok megkeresése volt a feladat Blip robot segítségével, klasszikus tapintó párosító játék robotos változata

A robotika tehetségműhelyben kiválóan alkalmazható komplex személyiségformálásra, erősségek fejlesztésére, gyengeségek felzárkóztatására.

QR kódfejtés

A Rege a csodaszarvasról legenda feldolgozása ArTeC robotok segítségével

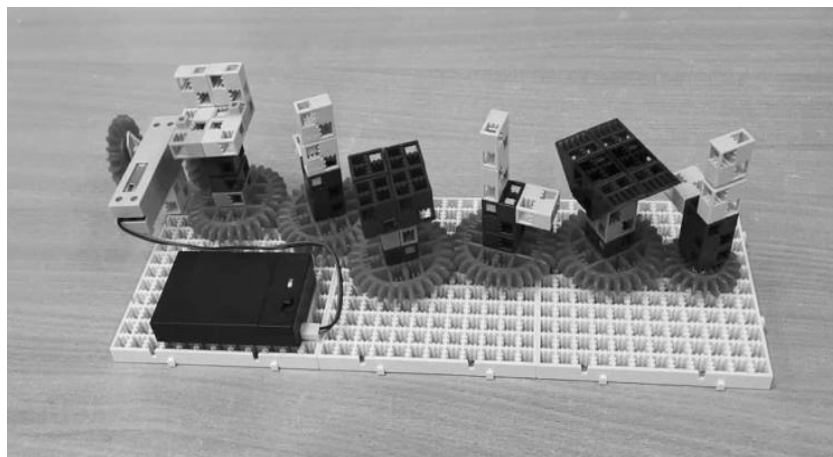
Megjelenhet óvodai csoportban rendszeresen, a mindennapi fejlesztő foglalkozásokba ágyazva, különböző témákhoz, gyermekek képességeihez, érdeklődéséhez igazítva differenciáltan. A képeken Vincent Van Gogh: Éjjeli kávézó festményfeldolgozó projekthét eredményei láthatók. A gyerekek megépítették a teaházat, először kartonból, Edisonval szállították. Matematika foglalkozás keretében különböző színű és méretű széket rendezhettek sorba, előre megadott szabályok alapján egy társasjátékban, ahol a bábu *Ozobot bit* volt. *ArTeC robotok* segítségével forgó és programozható teaházat alkottak. Cél az egészségvédő szemléletmód megalapozása, digitális kompetencia fejlesztése volt. Gyógyteákkal ismerkedtek, melyeket meg is kóstoltak.

Edison a szállító

Matematikai tevékenység Ozobot Bit robottal

ArTeC forgó teaház: mechanikus robot

Intézmények közötti együttműködésben is lehet szerepe, főként olyan jeles események kapcsán, mint a Meet and Code vagy városi digitális témahét.

2022 – mozgalmas esztendő

A VII. Nevelésügyi Kongresszus óta – megkockáztatom – a magyar nevelés történetében a kezdetek óta nem volt olyan mozgalmas esztendő, mint a 2022. év. A hosszú idő alatt felhalmozódott oktatásügyi problémák összegzéseként a szakszervezetek, civil szakmai szervezetek, az év második felében a tudomány képviselői mellett a diákok és szülők mozdultak meg, a pedagógus társadalom soha nem látott szolidaritási akcióit figyelhettük, különösen a kormánynak a tiltakozó akciókra adott reakciót követően. Az ősz és a télelő során a társadalom többsége is a demonstráló pedagógusok mellé állt. Mind egy a pedagógusokat megillető méltányos bérrendszer, egy működőképes, korszerűbb nevelési-oktatási rendszer mellett érveltek.

A Népszava szerkesztője, N. Kósa Judit arra kért, tekintsek vissza az esztendő eseményeire, hogyan értékelhető 2022, már ami az oktatási rendszert érintő eseményeket illeti. Az itt következő első szöveg – A fordulat éve – erről szól. A második szöveg – Miért teszik ezt az iskolával? – folytatás, arra keresi a választ, hogy mi a mélyben meghúzódó oka a 2022. évi eseményeknek. A szövegek a Népszava publicisztika rovatában, a vendégpublicisztika oldalon jelentek meg. Az itt közölt szövegváltozat néhány szerkesztői változtatás mellett megegyezik az eredeti megjelenéssel. A publicisztika, mint műfaj viszont nem teszi lehetővé a szöveg jegyzetekkel, hivatkozásokkal való kiegészítését, amit e kötet számára megtettem. Abban a reményben tettem ezt, hogy a kiegészítés a szöveg értelmezését segíti.

A fordulat éve²⁰

A magyar nevelés történetében még nem volt olyan esztendő, mint a 2022. év. Az elmúlt egy év eseményei odavezettek, hogy egy foglalkozási-társadalmi csoport életében az egyes pedagógusokat külön-külön érintő, de hivatáscsoportként őket közösen jellemző személyes érdek összekapcsolódott a társadalmi érdekekkel, és ennek eredményeként éles fordulatra került sor.

A pedagógus társadalom foglalkozási csoportként való kialakulásától kezdve csak tűrte sanyarú sorsát, viselte a napszámoslét keserveit, a tanbürokraták packázásait. De most öntudatra ébredve azt mondta határozottan: elég volt! E fordulat béremelési kezdeményezéssel kezdődött, a bérrendszer módosítását célzó fellépéssel folytatódott, majd kiegészült a tanítás-tanulás körülményei megváltoztatására vonatkozó követelésekkel, még később pedig a nevelés-oktatás rendszerének átalakításra irányuló indítványokkal. Mára a nevelés-

¹⁹ A Kalokagathia Szakosztály elnökének éwertékelő publicisztikája

²⁰ Megjelent a Népszava 2022. december 20-i számában. (149.évf. 296. sz. 10. old.)

oktatás ügye – a mindennapi életet alapjaiban érintő, évtizedek óta nem tapasztalt infláció mellett – a közélet egyik legátfogóbb, legtöbb embert érintő és megmozdító kérdésévé vált.

Az idei események eredőjeként első helyen a 2011. évi köznevelési törvényt kell kiemelni²¹. A 2010. évi választást követően megkezdődött a centrális erőter²² elméletének gyakorlattá formálása, az autokrata centralizmus rendszerének kialakítása. Ez a gazdaság, a társadalom, a politikai rendszer minden területére kiterjedt. Nem maradhatott ki az oktatás sem.

Az egykor a reformkommunisták körül sündörgő Hoffmann Rózsa²³ vállalta a feladatot, hogy a megelőző időszak nagyjából konszenzusos fejlesztési logikájával szakítva, mely az oktatási rendszer alakítását a maga belső törvényszerűségeire építette, a nevelés-oktatás teljes felépítményét ismét a politika szolgálólányává züllesztí²⁴.

A hatalmi szempontok érvényesítése eredményeként fogadta el az országgyűlés a köznevelési törvényt, mely az óvodák-iskolák világának gyakorlatát a múlt század 60-as-70-es éveinek pedagógiai-elvi alapjaira helyezte²⁵. Ezt legelsőnek néhány, a Hálózat a tanszabadságért civil kezdeményezésbe szerveződő szakember ismerte fel, ám figyelemfelhívó

²¹ 2011. évi CXC tv. a köznevelésről. Elfogadta az Országgyűlés 2011. december 20-án.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv> (2022. 01. 08-án hatályos szöveg)

²² A politikai viszonyokra vonatkozóan a centrális erőter fogalmát Orbán Viktor használta 2009. szeptember 5-i kötcsei beszédében. Orbán víziója szerint a politikai erőternek a jövőben nem két- vagy többpólusú rendszernek kell lennie, hanem egy politikai centrumnak kell dominálnia, és az élet minden területén ez az egyetlen domináns politikai erőnek kell a viszonyokat meghatározni.

²³ Hoffmann Rózsa a 2010-ben megalakult kormány Emberi Erőforrások Minisztériumában az oktatásért felelős államtitkára volt. Pályafutását 1972-ben a Művelődési Minisztériumban kezdte, ahol főelőadói beosztásig jutott. Tagja volt a Magyar Szocialista Munkáspártnak, a rendszerváltást megelőzően 1988-ban lépett ki e pártból. 2003-tól tagja a Fidesz-nek, 2006-ban a Fidesz-KDNP Győr-Moson-Sopron megyei listájáról bekerülve országgyűlési képviselő lett, a KDNP frakció tagja volt.

²⁴ 1985-től, a Gázsó Ferenc nevével azonosítható oktatási törvénytől kezdődően, amit a szakma egyértelműen az államszocialista rendszert meghaladó európai oktatásszabályozásnak értékel, 2010-ig, az egymást váltó kormányok szakpolitikusi igyekeztek a politikai döntésekben a szakmai szempontokat érvényesíteni. A helyzetre vonatkozó jellemző momentum, hogy az első Orbán-kormány oktatási minisztere, Pokorni Zoltán a Hoffmann-féle köznevelési törvényt nem szavazta meg.

²⁵ Lásd pl. : <http://nahalkaistvan.blogspot.com/2011/10/nemzeti-koznevelési-torveny-eloszo.html>

kezdeményezéseik akkor és később is jobbra visszhangtalanok maradtak²⁶. Pedig a magyar nevelési-oktatási rendszer strukturális problémáinak gyökere itt, a köznevelési törvényben található.

Később, ahogy az oktatás világában is kiteljesedett a centrális erőter, egyre körvonalazottabban formálódott a diktatúrákra emlékeztető rendszer – új (Takaró-féle) NAT²⁷, a KLIK létrehozása²⁸, Nemzeti Pedagógus Kar²⁹ –, a pedagógusok közül is egyre többen érezték úgy, vészjelzéseket kell küldeniük. Civil kezdeményezések jöttek létre – Tanítanék³⁰, Hívatlanul³¹, Civil Közoktatási

²⁶ A Hálózat a tanszabadságért 2011. november 4-én alakult civil szakmai kezdeményezés. Oktatási szakemberek egy csoportja a köznevelési törvény tervezete elleni tiltakozás, a tanszabadság érvényesítése érdekében hozták létre e szervezetet, mely a törvény elfogadásáig terjedő időszakban a Kossuth téren Fogadóóra néven szervezett akciókat, készített szakmai elemzéseket, fogalmazott meg az oktatás szereplőinek, érintettjeinek és a döntéshozóknak címzett szövegeket.

²⁷ A Nemzeti Alaptanterv 2012. évi módosítása is komoly szakmai kritika tárgyát képezte. Lásd: https://hvg.hu/itthon/20120306_nat_biralatok_hat?fbclid=IwAR3IMtFk-5rYGR39n2Sggnj4q6lXdYsolr1YpaWgnY_6vKMjSGOgaEj8DgI Még nagyobb vitát váltott ki a 2018. évi NAT-átdolgozás. E feladatra Csépe Valéria akadémikust kérték fel, aki népes szakértői gárdával – és komoly anyagi támogatással – készített el javaslatát. Ezt a megbízó miniszter, Kásler Miklós nem fogadta el – lásd: <https://168.hu/itthon/tul-korszeru-es-tudomanyos-lett-a-kormany-nak-a-csepe-valeria-fele-nemzeti-alpantanterv-155320> - és megbízta Takaró Mihályt a Csépe-féle NAT átdolgozásával. Lásd: https://victora.blog.hu/2019/12/23/a_uj_nemzeti_alpantanterv_tragikomikus_historiaja A Takaró-féle „nemzeti” NAT körül még nagyobb vitahullám alakult ki. Lásd: <https://www.valaszonline.hu/2020/02/13/nat-vita-oktatas-gimnaziumigazgatok-anonim-interju/> és <https://24.hu/belfold/2020/02/10/nemzeti-alpantanterv-magyar-tortenelem-polgari-engedetlenseg-miklosi-arato/>

²⁸ Az köznevelési intézmények állami fenntartásának központi intézménye. Lásd: <https://oktatas.atlatszo.hu/2021/03/31/ut-a-kozoktatas-teljes-centralizacioja-fele-a-klik-rovid-tortenete-2010-tol-napiainkig/>

²⁹ A Nemzeti Pedagógus Kart 2014-ben szakértők egybehangzó értékelése szerint a Mussolini-féle korporációs-hivatásrendi állam mintájára hozták létre. Minden az állami és önkormányzati köznevelésben dolgozó pedagógus kötelezően tagja a Karnak. Ezt a KLIK-ek létrehozásával együtt nevezték a pedagógusok államosításának. A Kar létrehozását a Pedagógusok Szakszervezete és a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete is élesen bírálta.

³⁰ A Tanítanék Mozgalom 2016-ban, a közoktatásban tapasztalható viszonyok bírálata alapján jött létre. Március 15-én a Kossuth térre szervezetek tüntetést, mely az esős idő miatt az esernyős tüntetésként maradt meg az emlékezetben, s az esernyő lett a mozgalom szimbóluma. E mellett Klinghammer István államtitkárnak a kockásinges tanárookra tett megjegyzése miatt azóta a kockás ing, a kockás zászló a mozgalom másik szimbóluma lett. Lásd még e mozgalmakról Trencsényi László írását az Új Pedagógiai Szemle 2016. évi 9-12. számában (*Mag hó alatt – avagy út a „Kockás mozgalomig*).

Platform³² –, amelyek demonstrációkat szerveztek, megoldási javaslatokat, alternatívákat is kidolgoztak. Munkájuk értékes, de eredménytelen volt, az oktatási kormányzat nem volt kíváncsi a mondanivalójukra. Ők a hatalom birtokában tolták a biciklit, túl is tolták, a szakadék felé³³.

Az igazgatóként iskolája névadójának, Németh Lászlónak szellemiségét megtagadó államtitkár nevéhez fűződik a második helyen említendő ügy is, a napjaink bérproblémáihoz elvezető bérrendszer kialakítása³⁴. A 2014. évi választás előtt afféle mézesmadzagként fogadta el az országgyűlés a pedagógus bérrendszer módosítását³⁵. Ennek a mai helyzet szempontjából az az eleme meghatározó, hogy a bérrendszer kiinduló pontját a mindenkori minimálbérben határozták meg. Ez biztosította volna a pedagógusok bérének értékállóságát: ahogy évről-évre nő a minimálbér, úgy növekszik automatikusan a pedagógusok bére is.

Ez volt az ígéret. Majd a választást követően, az ismételt kétharmados parlamenti többség birtokában, már 2015-ben a bérrendszernek ezt az elemét törölték³⁶ – talán még a polkorrekt beszéd keretein belül maradunk, ha ezt galád átverésnek minősítjük. Néhány éven át, miközben a rendszer kiegészült a pedagógusok minősítésével³⁷ – ennek ellentmondásaival most nem

³¹ A Hívatlanul-csoport eredendően azzal a céllal alakult meg, hogy tiltakozzon a 2011-ben elfogadott köznevelési törvény minden szakmaiatlan, felelőtlen pontja és romboló hatása ellen. A közösségi fórumon szerveződő titkos csoport 2013. szeptember 22-én hálózattá alakult, és ezzel kilépett a nyilvánosság elé.

³² A Civil Közoktatási Platform (CKP) egy oktatáspolitikai civil szervezet, a magyarországi közoktatással foglalkozó civil szervezetek, szerveződések együttműködési fóruma. A szervezet 2016-ban, 45 tagszervezettel alakult, a tagszervezetek száma 2018-ra 60-ra nőtt.

³³ Visszavesz a közoktatás központosításából a kormány – fogalmazott Balogh Zoltán miniszter 2016 januárjában. Lásd:

https://hvg.hu/itthon/20160126_Balogh_Zoltan_klik_kozpontositas

³⁴ Hoffmann Rózsa a budapesti XIII, kerületi Kilián György Gimnázium igazgatója volt, és a rendszerváltás forгатagában ott, a köznevelési törvénykezés átmeneti időszakában (1990-93) Gáspár Ferencnek, az utolsó szocializmusbeli miniszternek nosztalgikus támogatásával hozta létre az ország első újkori nyolcosztályos gimnáziumát, s egyben az iskola felvette Németh László nevét.

³⁵ Lásd:

https://eduline.hu/kozoktatasi/Elfogadtak_a_koznevelési_torvény_modositása_EVMMI6

³⁶ „... a pedagógus-életpályamodell 2014-es bevezetése átmenetileg emelkedést hozott, de utána – a minimálbérhez kötés megszűnésével – a pedagógusbérek lemaradtak a nemzetgazdaságban tapasztalható tendenciáktól.” Lásd: Zárótanulmány az emberi erőforrások szűkösségeiről a magyar közoktatásban, írta és szerkesztette Lannert Judit, 2021. június. T-TUDOK, https://www.t-tudok.hu/files/2/kutatasi_zarojelentes_t-tudok_magyar_210x297mm.pdf 42. old.

³⁷ Lásd: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300326.kor>

foglalkozunk, bár lehetne – még nem volt nagyon feltűnő a bér értéktelenedése³⁸. Viszont nem kell közgazdásznak lenni ahhoz, hogy belássuk, a hat-hét évvel korábbi minimálbérhez kötött bérrendszer ma, 2022-ben lehetetlen bérhelyzetet eredményezett³⁹. Ezt minden pedagógus a bőrén érezte.

E ponton térünk vissza az előző tanévben, idén tavasszal kezdődött eseménysorhoz. A pedagógusok szakszervezetei egyeztetést kezdeményeztek az oktatási kormányzattal a tarthatatlan bérhelyzet miatt, miközben a bérhelyzetre, a bérrendszerre vonatkozóan korrekciós javaslatokat fogalmaztak meg. Az Orbán-kabinet színlelte a tárgyalást, érdemben viszont nem reagáltak a szakszervezeti indítványokra.⁴⁰ Vélhető, ennek a háttérében a gazdasági helyzet, a költségvetés már akkor is látható gondjai voltak: az országgyűlési választás előtti szavazatvásárló kiköltekezés nem tette lehetővé még egy nagy létszámú társadalmi csoport tagjainak béremelését⁴¹.

Ez azonban nem jelentett vigaszt azoknak, akik napi fizetési gondokkal küszködtek. A pedagógusok elkeseredését és a kormánynak a tárgyalásokhoz való kétarcú hozzáállását látva a szakszervezetek sztrájk szervezését helyezték kilátásba⁴². Erre a kormány adminisztratív választ adott. Törvénnyel oly módon korlátozták a pedagógusok sztrájklehetőségét, hogy maga a munkabeszüntetés

³⁸ Ez a megállapítás nem pontos. Az un. minősített pedagógusok bére emelkedett, különösen a mester- és a kutatópedagógusoké, ez eredményezhette a szövegben megjelenő érzetet. Egy 2019-es alapos, tárgyyszerű elemzés szerint: „Egyértelműen leszögezhető, hogy a pedagógus-életpályamodell béremelési hatása nem hozott áttörést a hazai pedagógusok helyzetében. Sőt a pályakezdő fizetések tekintetében igen előnytelen helyzetet teremtett, ami a pályára lépést alighanem kedvezőtlenül befolyásolja.... az egész pedagógusállomány esetében is azt lehet megállapítani, hogy a pedagógus-életpályamodell béremelésének hatása lényegében elenyészett.” Lásd: Polónyi István: Az életpályamodell bevezetése után, ÚPSZ 2019. 5-6. sz. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/az-eletpalyamodell-bevezetese-utan>

³⁹ A 2022. évi infláció az MNB elemzése szerint 22,5%-os, az élelmiszerek inflációja 48%-ot meghaladó volt (2022. novemberi adat. Ehhez képest decemberben az infláció nem mérséklődött). Lásd: <https://www.mnb.hu/letoltes/inflacios-alapmutato-aktualis-havi-ertekeles.pdf>

⁴⁰ Lásd: <https://hang.hu/belfold/a-valasztas-elott-mar-nem-targyalna-a-pedagogusokkal-a-kormany-138490>

⁴¹ Nyugdíjprémium, az eredeti tervhez képest a 13. havi nyugdíj teljes összegének kifizetése, a családiadó-visszatérítés, „fegyverpénz” a rendvédelemben dolgozóknak, ... Lásd: <https://g7.hu/kozelet/20220217/a-hibas-valsagkezeles-es-a-valasztasi-koltekezes-zsakutcajaba-kerultunk/>

⁴² Lásd: <https://hvg.hu/elet/20220321> Hetfon is sztrajkolnak pedagógusok

értelmét veszítette⁴³. Már ekkor, a szakszervezeti kezdeményezésekhez kapcsolódva aktivizálódtak a civil szervezetek, elsősorban a Tanítanék Mozgalom.

A választások, majd a nyári szünet után a bérprobléma új formában jelent meg. Minden korábbihoz képest nagyobb mértékűvé vált a pedagógushiány⁴⁴. Ez a nevelési-oktatási rendszer minden intézményét érintette, az óvodától a gimnáziumig. És ekkor jelentek meg a közélet terepén a diákok. A tanévkezdéshez időzített demonstrációjuknak nagy visszhangja volt⁴⁵. Korábban nem fordult elő a magyar oktatás történetében, hogy a diákok a tanáraikért az utcára menjenek, látványos akciók keretében követeljék, hogy a tanárokat fizessék meg.

A tiltakozás másik látványos formájaként a civilek – a Tanítanék Mozgalom – már tavasszal, a törvényi szabályozással lehetetlenné tett sztrájk helyett figyelemfelhívó jelleggel a polgári engedetlenséghez folyamodtak⁴⁶. Emlékezetes: ezt Orbán Viktor vezette be a magyar politikai gyakorlatba⁴⁷. Az oktatási kormányzat erre is adminisztratív választ adott, fenyegető levelet kaptak az „engedetlenség”⁴⁸. Ez már önmagában is szolidaritási megnyilvánulások sokaságát váltotta ki, és amikor négy pedagógust azonnali hatállyal utcára tettek, döntő fordulatra került sor. Óvónők, tanítók, tanárok városokban és falvakban, még a felekezeti iskolák pedagógusai is, a nyilvánosságot is vállalva jelezték tiltakozásukat az eljárás ellen; megfogalmazták követeléseiket a bérhelyzet változtatásán túl, a nevelés-oktatás azonnali és távlatosabb reformja érdekében⁴⁹.

Erre a kibontakozó, példátlan méretű szolidaritási hullámra az Orbán-kabinet ismételten adminisztratív válasszal reagált, megfélemlítési szándékkal újabb

⁴³ Lásd: <http://www.ekint.org/alkotmanyossag/2022-02-15/tanarok-vigyazz-a-sztrajkjog-teljes-kiuresitese-veszelyhelyzeti-rendeletalkotassal-allaspont>

⁴⁴ Lásd: <https://www.penzcentrum.hu/oktatas/20220912/csucsokat-dunget-a-pedagogushiany-veszelyben-az-idei-tanev-1128845>

⁴⁵ Lásd: <https://444.hu/2022/09/02/tanevnyito-diaktuntetes-a-tanarokert> majd később https://eduline.hu/kozoktatas/20221014/Diakok_a_tanarokert_tuntetes_Hosok_tere_Belugyminiszterium

⁴⁶ Lásd: https://eduline.hu/kozoktatas/20220831/polgari_engedetlenseg_Vorosmarty_Mihaly_Gimnazium

⁴⁷ 2007. 02. 03-án a Kossuth téren ... lásd: https://www.youtube.com/watch?v=pymtTtoUP_8

⁴⁸ Lásd: <https://nepszava.hu/3168829-oktatas-tanar-polgari-engedetlenseg-magyarorszag-fenyegetes-tankerulet>

⁴⁹ Lásd: <https://merce.hu/2022/12/02/legalabb-700-tanar-nem-veszi-fel-a-munkatorszagszerte-tiltakoznak-a-kirugasok-ellen-percrol-percre/>

pedagógusokat tettek utcára⁵⁰. Diktatórikus rendszerek logikája, hogy a hatalom emberei azt gondolják, a hatalom birtokában ők bármit megtehetnek, a kiszolgáltatottak pedig majd megijednek, meghunyászkodnak, vagy megunják és hazamennek. Nem értik azt, amit egy diák oly szépen fogalmazott meg. „Angolul sokféleképpen meg lehet tanulni, de olyan leckét, amit a kiállításával, kitartásával, bátorságával adott nekünk a Tanárnő, és a VMG legtöbb tanára, csak nagyon kevés embertől kaphat egy kamasz.”⁵¹

És ők, a diákok, valamint – ez fontos, az események alakulása szempontjából különösen fontos – a szülők, akiknek széles körét érintette meg ez az őszi eseménysor, a pedagógusokkal együtt most, úgy tűnik, nem hátrálnak. Újabb és még újabb együttműködések, civil szervező csoportok jönnek létre⁵².

Megtapasztalták a cselekvés erejét. Elhatározták, megszervezték, megcsinálták, és amit tettek, annak komoly visszhangja, eredménye is van. Még nem a bérekben látszik ez, nem is az oktatási rendszer változásában, de abban igen, hogy az oktatás ügye a közbeszéd középpontjába – annak közelébe – került.

Megtapasztalták a hatalom arroganciáját is. Az elhallgatást, a mellébeszélést, a hamisítást, az érdemi válasz helyett a durva, személyeskedő, lejárató támadást⁵³. A demokratikus ellenzéki pártok kezdeményezte parlamenti vitanap is csak arra volt jó, hogy ország-világ előtt látszódjék: a kormánypártok szerint az oktatásban minden a legnagyobb rendben van, és ha mégis volna valami probléma, csak úgy egyébként, bárhol, azért a Gyurcsányi (tizenkét éve) *emútnyócév* a hibás⁵⁴.

⁵⁰ Lásd: <https://24.hu/belfold/2022/11/30/ujabb-engedetlen-tanarokat-rugnak-ki/>

⁵¹ Az „engedetlen” és ez okból elbocsátott tanárok között volt Törökné Pethő Erzsébet, a Vörösmarty Gimnázium angol szakos tanára. Kirúgását követően őt a diákok és kollégái a közös munkára emlékező levelekben búcsúztatták. Az idézett szöveg az alábbi youtube-felvételen 1:35-től hallható. https://www.youtube.com/watch?v=9mGhv_bX3-s

⁵² Pl. Tanárok a tanárokért, Pedagógusok, tanárok ..., Dél-Budai Tankerület – Szülők, Tanárok és Diákok az oktatásért. E csoportok jellegzetesen a facebook segítségével szervezik tevékenységüket, osztják meg információikat.

⁵³ Lásd: https://nepszava.hu/3174184_pankotai-lili-tuntetes-oktatas-magyarorszag-orban-kormany-kommunikacio, a pécsi diáklánynak iskolájából is távoznia kellett: <https://telex.hu/belfold/2022/11/14/pankotai-lili-tavozas-iskolavaltas-slammer-pecs>

⁵⁴ Az Orbán és kormánya emberei bármilyen probléma vetődött fel az élet bármely területén rendre a korábbi Gyurcsány-kormányra mutogattak, és nyelvi fordulatként hosszú ideig az „elmúlt nyolc évet” hibáztatták. Ugyan ma már ez a nyelvi fordulat nem jelenik meg, de a visszamutogatás a Gyurcsány-kormányra, különösen a parlamenti vitákban rendre előkerül. „A 2010-as kormányváltást követő években a fideszes politikusok visszatérő témája volt az „elmúlt nyolc év” hibáinak ostromozása, hiszen erre az időszakra mutogatva meg lehetett magyarázni a nehézségeket. Az idő múlásával ez a kifejezés kikopott a használatból, és felváltotta Gyurcsány Ferenc nevének ismételtése,

Az iskolai élet szereplői megtapasztalták a társadalmi támogatottságot. Akadémikusok⁵⁵, egyetemi oktatók⁵⁶, vezető közgazdászok⁵⁷, szakmai szakszervezetek⁵⁸, az utca emberei országszerte egybehangzóan fogalmazzák meg: az oktatás bajban, válságban van, a pedagógusokat meg kell fizetni, mert maholnap nem lesz óvónő, tanár; a pedagógusoknak vissza kell adni a nevelő-oktató munka szabadságát, az óvodáknak-iskoláknak a szakmai döntéseik, működésük önállóságát. Ha ez nem következik be, annak a maihoz képest még nagyobb baj lesz a következménye.

A kormány kivár. Ígérik az ez évi inflációt sem kompenzáló béremelést, ha jön az EU-pénz⁵⁹. Jön viszont a karácsony, az újév, jönnek a mínuszok, esik a hó, jön a téli szünet. Hírek szólnak arról, hogy a „janicsárképzőnek” is nevezett – Mathias Corvinus Collegium – Tanuláskutatójának vezetőjét kérték fel arra, hogy „gondolkodjon a közoktatási rendszer átalakításán”⁶⁰. Radikális változások kellenének, szakmailag megalapozott, általános konszenzust maguk mögött tudó beavatkozások.

A kormánynak ez nem gyakorlata. Sem a szakmai szempontok érvényesítése, sem a döntésekhez szükséges, a társadalmi szereplőkkel történő egyeztetések, a konszenzus kialakítása. Pedig nagyon kellene mindkettő. Nem „konzultáció” négyszáz emberrel, mert az csak a szakmai párbeszédet helyettesítő demonstráció lehet, feszültségevezető program és egyben a hatalomhoz való igazodás elvárását nyomatékosító eligazítás, ahogy a napokban is történt⁶¹.

Az Orbán-Hoffmann féle oktatási rendszer ezer sebből vérzik. A strukturális és működési problémák ismertek, most már meg kell határozni a megoldás programját, és meg kell kezdeni azt a műhelymunkát, amely a megoldások, változások tartalmát, gyakorlati megvalósítását eredményezi. Ugyan a

ami már csak azért is hasznos a kormányoldal szempontjából, mert egyre nehezebb felidézni, hogyan mentek ténylegesen a dolgok 2010 előtt.” Lásd: <https://g7.hu/kozelet/20220207/elmult-12-vagy-elmult-8-ev-nezzuk-inkabb-az-elmult-20-at/>

⁵⁵ Lásd: https://mta.hu/mta_hirei/az-mta-elnoksegenek-allasfoglalasa-a-kozoktatas-helyzeterol-es-a-fejlesztesehez-szukseges-teendokrol-112639

⁵⁶ Lásd: <https://szeged.hu/cikk/van-ujabb-116-valodi-bator-ember-szegeden-egyetemi-oktato-es-kutato-nyilatkozatban-allnak-ki-a-kozoktatas-valtozasaert-tuntetok-mellett>

⁵⁷ Lásd: <https://telex.hu/belfold/2022/11/03/mellar-tamas-kozgazdaszok-nyilt-level-oktatas>

⁵⁸ Lásd: <https://pedagogiai-tarsasag.hu/kozlemeny-4/>

⁵⁹ Lásd: <https://www.atv.hu/belfold/20221102/megszolalt-orban-viktor-a-pedagogus-beremelesrol>

⁶⁰ Lásd: <https://444.hu/2022/12/05/totyik-tamas-a-pedagogusok-szakszervezetenek-alelnoke-johet-az-uj-alaptanterv-az-mcc-t-is-felkertek-hogy-gondolkodjon-a-kozoktatasi-rendszer-atalakitasan>

⁶¹ Lásd: https://hvg.hu/itthon/20221216_nke_tanarok_belugy_konzultacio

tehetetlenségi törvény szerint, elsősorban a lelkiismeretes pedagógusoknak köszönhetően az oktatás még működik, viszont a XXI. századi társadalmi gyakorlatra való felkészítést tekintve diszfunkcionálissá vált. Ezt be kellene ismerni, és meg kellene kezdeni a változásokhoz vezető együttműködést. Szakemberekkel, szakszervezetekkel, civil szakmai szervezetekkel, a szülőket képviselő szervezetekkel, politikai pártokkal is.

2022 a pedagógusok, a diákok és a szülők küzdelmében a változás éve volt⁶². A munkavállalók, a tanítás-tanulás érdemi szereplői és az adófizető polgárok öntudatra ébredésének éve. Az év, amikor a jogkövető magatartást felülírta a lelkiismeret parancsa szerinti kiállás, a magyar társadalom jelenéért és a jövőéért való fellépés.

Vajon 2023 lesz-e a magyar nevelés-oktatás világában a fordulat éve?

*

Miért teszik ezt az iskolával?⁶³

Nem igaz, hogy az oktatáspolitikát formáló, döntéshelyzetben lévő politikusok nem látják a magyar oktatás válságos helyzetét⁶⁴. Lehet a statisztikai adatokkal búvészkedni, ahogy ezt az oktatásért felelős rendőrminiszter tette a decemberi „konzultáció” alkalmával⁶⁵. Örülni is lehet – kell is! – a magyar diákok nemzetközi versenyeredményei láttán⁶⁶. De ezek nem homályosíthatják el a hétköznapi nevelési-oktatási gyakorlat ezernyi problémáját.

Joggal vetődik fel a kérdés: mi az oka annak, hogy a nevelés-oktatás helyzetét meghatározó politikusok sem érdemi válasszal, sem megoldási javaslattal, sem a fejlesztésre vonatkozó elképzeléssel nem állnak elő, amely a jelenlegi tarthatatlan helyzeten változtatna⁶⁷? Miért nem akarnak még tárgyalni sem a

⁶² Lásd: <https://24.hu/belfold/2022/12/30/oktatas-tuntetes-tiltakozas-megmozdulasok-evertekelo-pdsz-psz-tanitanek/>

⁶³ Megjelent a Népszava 2023. 01. 11-i számában. 150. évf. 9. sz. 10. old.

⁶⁴ Lásd:

https://eduline.hu/kozoktatas/Heti_Retvari_Az_orzag_erosodesnek_az_oktat_BPT5B1

⁶⁵ Lásd: https://nepszava.hu/3179134_pinter-sandor-oktatas-pedagogusok-forum

⁶⁶ Lásd: https://eduline.hu/kozoktatas/diakolimpiak_UMP5VD és

<https://www.bkmkik.hu/hu/aktualis-hirek/szakkepzesi-hirek/5694-ezustermes-lett-egy-magyar-diak-a-szakmak-vilagversenyen>

⁶⁷ A Belügyminisztérium a szakmai szervezetek, szakszervezetek, civil szervezetek által megfogalmazott problémákra egyszerűen nem reflektált sehogy. 2023 január elején Pintér Sándor a pedagógusok értékelésére vonatkozó javaslattal állt elő, mint a minden probléma megoldásának „mestertervével”. Lásd: https://nepszava.hu/3180828_oktatas-teljesitmenyertekeles-pinter-sandor-belugyminiszterium Ennek értékelését lásd itt: <https://mfor.hu/cikkek/oktatas/oktataskutato-meg-a-multiknal-sem-szokas-amit-pinter-sandor-tervez.html> és itt: https://nepszava.hu/3181553_tortenet-az-iroasztalfiokrol

gondokról, amelyeket a szakemberek, a szakmai és a civil szervezetek világosan megmutatnak, megoldási javaslataikkal együtt?⁶⁸ A szándék, a politikai akarat is hiányzik a döntéshozókból, hogy a működésképtelenség határáig jutott rendszeren bármit is módosítsanak.

Ez a rendszer így van jól összerakva – szerintük. Így képzelték el az autokrata centralizmus nevelési-oktatási rendszerét. Központosított iskolafenntartással, hogy minden iskolát egy centrumból lehessen irányítani, ellenőrizni⁶⁹. Központosított és a centrális erőter politikai céljainak elérését biztosító tantervvel⁷⁰, egyentankönyvvel⁷¹, hogy minden osztálytermi folyamatot központi tantervutasítással lehessen keretben tartani, egyben a pedagógusokat irányítani, ellenőrizni.

A pedagógusok "államosításával", a Nemzeti Pedagógus Karral⁷² és az Etikai Kódexszel⁷³, hogy minden tanár tudja, hol a helye, tudja, mihez kell tartania magát, hogy félelemben lehessen tartani és akár büntetni is – ahogy láttuk is a közelmúltban. Az iskolák önállóságának elvételével, hogy minden egyes intézmény csak a pedagógiai álcaruhában megjelenő politikai akarat végrehajtó intézménye legyen⁷⁴. Az igazgatók kinevezésének eljárásrendjével, ahol a kinevezéseknél – erre számtalan példa volt a közelmúltban – a politikai hűség

⁶⁸ Pl. a nevelés-oktatás tarthatatlan helyzetének rendezésér a Civil Közoktatási Platform egy komplex javaslatot állított össze, mely olvasható itt: <https://docplayer.hu/34196652-Kockas-fuzet-van-kiut-roviditett-valtozat-civil-kozoktatasi-platform-ckp.html>

⁶⁹ Ezt a feladatot a Klebelsberg Központ látja el. Az iskolák önállósága megszűnt, az iskolák a Klebelsberg Központ (a tankerületek, „becenevükön” *tankerek*), „intézményei”. A központ a 120 ezer pedagógus munkáltatója. Lásd: <https://kk.gov.hu/>

⁷⁰ Míg korábban – 2011-es törvénykezést megelőzően – az iskolák a saját pedagógiai programjukhoz igazított helyi tantervek alapján végezték munkájukat ma már csak a Takaró-féle NAT alapján készített kerettantervek szerint végezhető az iskolákban a pedagógiai munka. Függetlenül attól, hogy az adott intézményben mik a megoldandó pedagógiai feladatok. Lásd: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat

⁷¹ A 2011-es törvénykezést megelőzően a tankönyvpiac nyitott volt, az iskolák, pedagógusok a tankönyvpiaci választék és az iskolai pedagógiai programban megfogalmazott feladatok alapján készített helyi tantervekhez rendelték a tankönyveket. Ezt a gyakorlatot Orbán-kormány felszámolta. Lásd: https://nepszava.hu/3162190_orban-kormany-egyentankonyv-allami-kiadok-oktatas

⁷² A Nemzeti Pedagógus Kart a köznevelési törvény 2013. évi módosítása alapján hozták létre (CXC.tv. 99/B.§). A Kar tagja kötelezően tagja minden az önkormányzati és állami fenntartású köznevelési intézményben dolgozó pedagógus.

Lásd: <https://nemzetipedkar.hu/rolunk/>

⁷³ Lásd: https://nemzetipedkar.hu/wp-content/uploads/2021/09/npk-etikai-kodex_hatalyos-2021-09-23.pdf

⁷⁴ Lásd: <https://szuloihang.hu/m/szoszolo/kozpontositas/>

fontosabb szempont a szakmai felkészültségnél⁷⁵. Ha az iskola a politikai akarat végrehajtó intézménye, akkor az intézmény élére nem szakember kell, hanem politikai megbízott. Ez a rendszer logikájából következik: ha a nevelési-oktatási rendszer célja a centrális erőter politikai akaratának közvetítése, a hatalomban lévők hatalomban tartása, akkor e társadalmi alrendszer minden elemét ennek megfelelően kell kialakítani. És így is tettek. Lehetne folytatni a felsorolást: az iskolarendszernek a társadalmi együttműködést mérgező szelektivitásával⁷⁶, a gumibot-tanfelvelettel⁷⁷, a portfólió-ipart kitermelő minősítési rendszerrel⁷⁸, a működésképtelenséghez vezető hiányt eredményező gyalázatos bérrendszerrel⁷⁹. Az egész nem arra épül, hogy milyen tudásra van szükségük a XXI. században a gyerekeknek – a ma iskolakezdő diákja 2070-80-ig, vagy még tovább lesz a munka világának része! -; milyen az az iskolarendszer, oktatási intézmény, amelyben a gyerekek a pedagógusokkal együttműködve a leghatékonyabban és legeredményesebben tudják a boldogulásukhoz szükséges tudást személyiségük belső értékévé tenni, az alkotóképességet, az együttműködés készségét kifejleszteni; milyen módszerek, eszközök

⁷⁵ Lásd pl.: <http://nol.hu/belfold/nagy-botrany-keszul-kitorni-a-budaiban-1547999> és https://eduline.hu/kozoktatas/Algyo_iskolaigazgato_GRFQ35

⁷⁶ „Az iskoláink közötti különbségekre a 2000-ben elvégzett OECD PISA vizsgálatok eredményei hívták fel a szélesebb szakmai közvélemény figyelmét. Kiderült, hogy Magyarország ebben a tekintetben a harmadik legrosszabb helyen áll a nemzetközi listán. Továbbá azok közé az országok közé tartozunk, amelyekben a tanulók családjának társadalmigazdasági státusza a legnagyobb mértékben meghatározza a tanulók teljesítményeit.” lásd: Egyenlőtlenségek a mai magyar társadalomban, Csapó Benő: Az iskolai szelekció Magyarországon az ezredfordulón, 28-33. old. http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/11275/1/szakkol_003_028_033_u.pdf és „A szelekció biztosította relatív előnyök szűk látókörű kihasználására épülő magatartás az ország egészét érintő, vagyis a szelekciós folyamatokban időlegesen és relatíve jobb helyzetbe kerülő rétegeket is sújtó teljesítményromláshoz vezet.” Lásd: Nahalka István: Az iskolarendszer esélyegyenlőséget kezelő folyamatai a PISA 2006 felmérés tükrében, Új Pedagógiai Szemle, 2010. 3-4-sz. 3-27. old. és itt: http://www.oktatasikerekasztal.hu/u/lesek/070502/nahalka_eselyegyenlotlenseg_az_iskolaban.pdf

⁷⁷ Lásd: https://www.oktatas.hu/kiadvanyok/tanfelveleti_kezikonyvek

⁷⁸ A pedagógusoknak a minősítési eljárásra készülve el kell készíteniük a szakmai munkájukat bemutató portfóliójukat. E munkát „segítik” szakemberek, akik illő díjazás fejében közreműködnek a portfólió elkészítésében. Természetesen ezt én csak egy kollégám ismerőse barátjától hallottam, aki olvasott róla valahol ... (nehezen bizonyítható a szürke (fekete) gazdaság e gyakorlata, akartam ezzel érzékeltetni. A közösségi nyilvánosság felületein időnként olvashatók történetek e témáról.)

⁷⁹ A 2022. évi demonstrációk kiindulópontja és az év végéig visszatérő témája volt e helyzet. Lásd: https://eduline.hu/kozoktatas/20221028_gyorsjelentés_tanarhiány

szükségesen a pedagógus és diák közös munkájához; milyen feltételek, munkakörülmények biztosítják az eredményes munka élményét.

Lesz változás a magyar nevelés-oktatás ügyében? Amíg Orbán Viktor a szavazatmaximálást eredményező oktatási rendszert – a hittannal és a mindennapos testneveléssel⁸⁰ – fontosabbnak tartja az értékteremtő és egyben a modern világban boldogulást biztosító tudásnál és a gondolkodó, a saját és a társadalom sorsáért felelősséget érző, autonóm embert eredményező nevelési-oktatási rendszerénél, addig hiú ábránd bármiféle érdemi változás reménye. Lesznek ilyen-olyan módosítások, ez elképzelhető. Egy lepusztult börtönt lehet modernizálni, de attól még börtön marad. Egy rozsdás bilincset ki lehet fényesíteni, az attól még bilincs marad. Ha egy nevelési-oktatási rendszer célja a diktatúrára emlékeztető autokrata centralizmus szolgálata, az autokrata hatalom biztosítása. Ha e rendszert korrigálják is, de a működőképességét biztosítják, abban az esetben a hatalom urai megnyugodhatnak: az autokrata hatalom megszilárdítása a nevelés-oktatás révén sikeres lehet. A modernizált börtön, a fényesített bilincs funkciója szerint fog működni.

Ezt akarjuk? Ezt akarja a magyar társadalom többsége? Erre a rendszerre van szükségük a mai diákoknak, a holnap munkavállalóinak, szakmunkásainak, informatikusainak, mérnökeinek és orvosainak, tanárainak? Ez a szolgai helyzet kell a pedagógusoknak? Ezt a betanított munkás perspektívát jelentő iskolarendszert várják súlyos adóforintjaik befizetése utána a szülők? Ez a nevelési-oktatási rendszer szolgálja a magyar társadalom jövőjét? Aligha.

Hogy akkor mi a teendő, mi dolgunk a világon? Vörösmartyval szólva „küzdeni, erőnk szerint a legnemesbékért.” Mert „előttünk egy nemzetnek sorsa áll.”⁸¹ És „jőni fog egy jobb kor...” – a „nagyszerű halál”⁸² azonban nem alternatíva. Kiegészítésképpen ide kívánczik egy amerikai író bátorító mondata a küzdelemről: „egyetlen küzdelem sem reménytelen, míg véget nem ér.”⁸³

⁸⁰ „A magyar fiatalok fizikai és lelki egészsége a két legfontosabb kérdés a kormányfő szerint.” 2022. december 21-én a miniszterelnök sajtótájékoztatót tartott, ahol kérdésre adott válaszában a köznevelés két legfontosabb területét nevezte meg, ahol sikerült előre is lépni. Lásd: <https://telex.hu/belfold/2022/12/21/a-hittan-es-a-testneveles-orban-szerint-a-ke-t-legfontosabb-tenyezo-a-magyar-oktatasban>

⁸¹ Vörösmarty Mihály: Gondolatok a könyvtárban (1844 vége) Lásd: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/vorosmarty-mihaly-6EBD/kisebb-koltemenyek-1834-1855-76A0/gondolatok-a-konyvtarban-7AED/>

⁸² Vörösmarty Mihály: Szózat (1836) Lásd: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/vorosmarty-mihaly-6EBD/kisebb-koltemenyek-1834-1855-76A0/szozat-77B3/>

⁸³ George R.R. Martin, amerikai író, forgatókönyvíró.

Összefoglaló

Jelen összefoglaló a konferencián elhangzott referátumok megállapításaira, szövegeire támaszkodik. Hagyományos rendbe (*Eredmények – Kritika – Ajánlások*) szerkesztve foglalja össze a rendezvényen elhangzott, megfogalmazott főbb gondolatokat. Értelemszerűen a „metszet” nem törekedhet teljességre. A 7. Nevelésügyi Kongresszus óta eltelt másfél évtizedet követő szembenézés dokumentumának közreadása nem csupán az archiválás számára tekinthető fontosnak, de ösztönözni kívánjuk azon szakterületek képviselőit, szakembereit, amelyek nem kértek szót, nem képviseltettek a novemberi rendezvényen, hogy a nevelésügy általuk képviselt területén hasonló elemzéseket készítsenek, az érintett szakterületek hozzáértőit pedig arra kérjük: fogalmazzák meg kritikai észrevételeiket az itt közreadott „összefoglaló” tartalmát illetően.

Eredmények – sikerek

A magyar fiatalok kifejezetten EU-pártiak, 49 százalékuk szerint az EU tagság Magyarország számára előnyös vagy kifejezetten előnyös, csupán 13% gondolja úgy, hogy a tagság teljes mértékben vagy inkább hátrányos.

Identitásuk stabil, magyarnak érzik magukat (5 fokú skálán 4,37 átlagérték), büszkék magyarságukra (4,20 átlagérték).

A 15-29 évesek 68%-a egyetért azzal, hogy Magyarország a NATO tagja.

Megállt a – bármilyen formában – tanuló fiatalok arányának 2008 óta tartó csökkenése. 2020-ban a 15-29 éves korosztály több mint harmadának a tanulása a főtevékenysége.

A tanulási lehetőségek bővülésének, az iskolai életpályája sokszínűségének köszönhetően az elmúlt két évtizedben jelentős mértékben növekedett a 25-29 évesek képzettségi szintje, 2020-as adatok alapján a korosztály többsége legalább érettséggel rendelkezik.

A felvételi vizsgák megszüntetése fontos lépés volt a magyar érettségi bizonyítvány, és ezzel a középiskolai képzésünk nemzetközi elismertetése szempontjából,

A felsőoktatásban szinte minden szakon, pl. nyelvészet, közgazdaság, biológia az első évben vagy félévben van matematika.

A pedagógiai kutatások, különösen az alternatív iskolák számos módszert, eljárást dolgoztak ki, amelyek hatékonyan alkalmazhatók az SNI, vagy a BTM-es tanulócsoporthoz. Meixner Ildikó diszlexia-prevenációs olvasástanítási módszere terjedőben. Van néhány középiskola, amelyik felvállalja a tanulási zavarral élők oktatását

Öröndetesen nagy figyelemmel kísért csoportot, az idősek népes csoportját. A fokozott figyelem oka nemcsak az, hogy köszönhetően többek között az orvostudomány és az egészségügy fejlődésének egyre több az idős. A figyelem fő oka talán az, hogy kulcskérdés a harmadik életkorban lévők tanulása. Az IKT korában különösen nagy a tanulástámogató módszertani háttér. Kellő mértékben a figyelem középpontjába került informatikai terület lett a robotika

Kritika

A gyors technikai fejlődés (változások) veszélyes következményei közt tartjuk számon egyebek közt a mozgáshiányt is, a párbeszéd hiányait, a hagyományok szürkülését, szabályok és szokások zavarait, az időhiányt, sokszor az egymásra figyelés hiányát, a bizalomhiányt, biztonság hiányát.

Nőtt a terhelés az embereken, a hajszoltság, a türelmetlenség, félelem, a hallgatás, a közöny, az elégedetlenség, az irigység, a felületesség, önzőség jegyei mutatkoznak.

2016-ban a kormány és a hozzá közeli kutatóintézetek – noha közadatokról és uniós forrásból finanszírozott kutatásról beszélünk – majd két évig nem hozták nyilvánosságra az adatbázist (csak jóval a 2018-as választások után). Sőt e két évben ellehetetlenítették, hogy egy jól meghatározható kutatói körön kívül más is dolgozhasson az adatokkal.

A gyermekvállalást befolyásoló tényezők mögött kiemelten az anyagi helyzetet jelenik meg. Az ifjúsági korosztály tizede (11%) nem szeretne gyereket, miközben a legtöbben (46%) két gyermeket terveznek vállalni.

Tovább emelkedett a gyermektelen fiatalok aránya a fiatal férfiak 89, a nők 81 százaléka gyermektelen, a 2, 3 vagy több gyermekesek aránya folyamatosan csökken.

A 15-29 évesek körében a tervezett gyermekszám alacsony, továbbra is 1,78 .

Minél több gyermeket nevelnek a fiatalok, annál nehezebb anyagi körülmények között élnek.

A 20-24 évesek körében nőtt az egyedülállók aránya, és a 25-29 éveseknél markánsan (46%-ról 27%-ra) visszaestek a házasságok az élettársi kapcsolatok javára. A házasság a jövőbeli tervek között sem szerepel egyértelmű célként: a 2020-ban megkérdezett fiatalok mindössze 18%-a nyilatkozott úgy, hogy inkább/biztosan tervezi a házasságkötést a jövőben, a fiatalok háromnegyede (76%) bizonytalan a kérdésben.

A magyar fiatalok héttizede (69%) szülői háztartásban él.

Nem csökken a származás hatása az oktatásban való jelenlétre és a különböző iskolatípusokban tanulók összetételére, illetve a felsőfokú tanulmányokban való részvételre, ennek kapcsán pedig az elérhető, megszerezhető képzettségi szintre.

Erőteljesen érvényesül a gyermekek szociokulturális háttérének, elsődlegesen a szülők, mind az apák, mind az anyák iskolázottságának a hatása.

Az oktatási intézményrendszer működésének sajátosságai miatt az iskolák továbbra is inkább a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelése, mintsem az esélyek kiegyenlítése irányába hatnak a társadalmi hierarchia alsóbb szintjeiről érkező gyermekek számára.

Nő a tanulási zavarral élők száma. A pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók száma az elmúlt években folyamatosan emelkedett. Legmagasabb az arányuk: az érettségit nem adó szakképzésben. a Híd-programban.

A SNI tanulók iskolai integrációjára a törvényi-jogszabályi előírások viszonylag korszerűek, de betartásukat nem teszik lehetővé a pénzügyi és szakmai lehetőségek. a gyakorlat el van maradva mögötte (okok: szakemberhiány, tájékozatlanság, túlterheltség stb.).

A tanórai differenciálás – kevéssé jellemző (eszköztelenség miatt), az iskolai fejlesztés felső tagozaton korábban már kevéssé jellemző az integrációba lépő SNI tanulók esetében.

A diagnosztikai eljárások még nem alkalmasak a diszlexia organikus hátterei feltárására, a köztudatban még nem teljes a diszlexia jelenségének megértése, elfogadása.

Covid-időszakban a tanulási zavarral élők különösen nehezen boldogultak az online tanítás során.

A migrációs mozgások, globalizáció hatására a többnyelvű családok száma emelkedett – ez nehezített helyzet a diszlexiás gyerekek számára különösen.

A hazai köznevelés esélykiegyenlítő szerepe az SNI populációban is igen csekély (tanulási zavar esetén nincs kellő kompenzáció).

A felnőtt kor elérésével a köznevelésben különleges bánásmódot igénylő tanulók számára megszűnik pedagógiai gondoskodás, miközben a felnőttkori tanulás sürgető szükségletté vált mind a gazdaság, mind az egyén szempontjából, mondhatjuk, hogy az élethosszig tartó tanulás mindenki számára a munkaerőpiaci és életvezetési sikeresség feltételévé vált.

Negatívan érintette, nagyban nehezítette a hátrányos helyzetű csoportok felnőttkori tanulását a szakmajegyzéken szereplő szakmák kizárólag iskolai rendszerű képzésben történő elsajátíthatósága; az a tény, hogy iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben csak részszakma szerezhető.

Számos hazai, új jogszabályi változás nehezíti a különböző hátrányokkal küzdő csoportok helyzetét mind az életvitel, mind a felnőttkori tanulást illetően.

A Szakképzés 4.0. dokumentumban kevés utalás található a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és a sajátos tanulási igényű felnőttek felzárkóztatására, tanulásának támogatására, nyílt munkaerőpiacra visszavezethetőségük kérdésére.

A forráshiány fennmaradt – a gyermekvédelmi intézményrendszer elszegényedik, a juttatások csökkennek.

Valóságos „jogszabálygyár” működik – a gyermekvédelmet illetően többszáz jogszabály érvényesül; az átrendezés követhetetlen, többnyire központosítással, túltengő (online) adminisztrációval jár. Gyakori, hogy van jogszabály, ám nincs elégséges feltétel a végrehajtásához. Nem egy esetben a jogszabály hatása ellentétes a jogalkotó deklarált szándékával.

Jelentős hiányok mutatkoznak a területen (pl. korai kötelező óvodázás, 6 éves kortól iskolakötelezettség támogató rendszerek pszichológus, fejlesztő pedagógus, logopédus, stb. nélkül; óvodai, iskolai szociális segítő feladatkör létesült - 1 fő 1000 gyerekre! - ám nem képződött ennyi szakember, infrastruktúra, a feladathoz alkalmas helyiség jóformán nincs

Jogszabályok útvesztője akadályozza a tényleges feladatellátást (pl. a hátrányos helyzet indikátorainak megváltoztatása nyomán a statisztikában csökken, valóságban nő számuk, így az ellátatlan gyerekek száma); a 25 éven aluli fiatalok adómentessége – a tanulással szemben – a gyors (és szakképzetlen) munkavállalást ösztönzi; a művi terhességmegszakítás várhatóan az illegális abortuszokat növeli; az ún. „pedofil” törvény, az iskolai szexedukáció tilalma – várhatóan a korai terhességeket, illegális művi beavatkozásokat növeli.

A matematika középiskolai tantárgy belső struktúrájának felülvizsgálatára volna szükség.

A nemzetközi méretekben egységesülő felsőoktatási alapképzés a középiskolákkal szemben is új követelményeket fogalmaz meg. Az egyetemeken által alkalmazott „belépő tesztek” módszertana kialakulatlan. Gyakran évről évre ugyanazok a feladatok ismétlődnek, miközben a sok elégtelen eredmény ellenére nincs kommunikáció az egyetemeken és a középiskolák között.

Magas a felsőoktatásban tanulók lemorzsolódási aránya nem kis részt a matematikai vizsgaeredmények, tanulási nehézségek miatt.

A progresszív-humanista – így a korczaki – örökséggel ellentétes jelenségeknek tekinthető jelenségek: tanulói jogok korlátozása (...egyetértési

jog elvonása); a diákönkormányzat szerepének csökkentése; pedagógiai eljárások helyett kriminalizáló fellépés az iskolai erőszak ellen (büntetethetőség egyes esetekben már 12 éves kortól, az „iskolaőr”- szerepköre).

Javaslatok – ajánlások

Valósággá kell tenni az egész életen át tartó tanulást, ami szükségessé teszi a munkaerőbe történő állami és magánberuházások és a civil szervezeti szféra mozgósítását.

Mindkét alrendszer (szakképzés, felnőttképzés) részét kellene képezze a validáció, azaz az előzetes tudás elismerése, akceptálása, tanulási és foglalkoztatási területen történő beszámítása.

Fontos lenne a validációt alapját képező EKKR és MKKR elemzése és értelmezése a sajátos tanulási igényű felnőttek foglalkoztatásának vonatkozásában. Ezt nagyban hozzájárulna ahhoz, hogy a gazdasági szervezetek HR munkatársai értő módon forduljanak bármely érintett célcsoportához tartozó személyekhez a toborzás-kiválasztás, vagy a munkahelyi képzések, a karriertervezés kapcsán.

Iskolarobotokra van szükség a tanulás segítésére. A Comenius Galaxisból tovább kell lépni, nem tanóra, hanem több közös játék/foglalkozás kell s nem új és új tantárgyak konstruálása.

Biztosítani érdemes az egyéni tanulás közösségben feltételeit újtipusú közösségi terek létrehozásával,

Túlterhelés csökkentése elkerülhetetlen.

A diákoknak hatékonyabb, adaptívabb motiválásra van szükségük.

A tanároknak jobb munkakörülményeket, bizalmat, szabad kezet, kevesebb adminisztrációt, kevesebb szabályt. Ne iskolagyárakat!

A szabad tankönyvválasztáson túl szabad információforrás-választás érvényesüljön.

Érvényesüljön az elv: az oktatás-nevelés meghatározó, nélkülözhetetlen időszaka a kisgyermekkor.

Az integráció térnyerésének hatása új feladatokat jelöl ki az oktatás és nevelés egyes szinterein: a tanítók, tanárok, oktatók és szakemberek kooperációja (teamtanítás, mentori rendszer); szükségletorientált ellátás: differenciálás (többszintű tanulásszervezés, a tanulók egyéni jellemzőinek ismerete);

Személyre szabott tanulás – egyéni tanulási utak biztosítása; személyre szabott értékelési rendszer; a tanulási környezet újragondolása Ehhez szükséges a pedagógiai kultúrában módszertani megújulás, szemléletformálás (út az inklúzió felé), tudásbővítés, attitűdváltás.

Érvényesüljön határozottabban az Európai Bizottság a Gyermejjogi Stratégiája a Gyermekgarancia Program.

A „preventív felelősség” diszciplína új képzési tartalom a képzés egészében. Tartalma elsősorban arra irányul, hogy az emberi méltóság három legfőbb tényezőjét vegye nagytól alá a prevenció szempontjából. A szabadságot, a személyes fejlődés és érett döntés érdekében, szemben a függőségekkel és kényszerekkel, az észszerűséget az értelmes tevékenység érdekében, a lelkiismeretességet a felelős és a tudatos cselekvés érdekében.

Ha lesz elegendő felkészült nevelő és tanár intézményeinkben, elvárható lesz, hogy a preventív szakmai hatásgyakorlás országos eredmények elérését támogassa a képzés rendszerében, az iskolarendszerben.

A jogrendszer támogatásának ki kell terjednie mind a meglévő preventív tevékenység jogosultságokkal ellátott lehetőségeinek kiszélesítésére, mind új professzionális tevékenységek lehetővé tételére.

Együttműködésre, innovációra, fejlesztésekre, egymásra figyelésre és összefogásra van szükség.

Közlemény

A Magyar Pedagógiai Társaság elnöksége

Kifejezi egyetértését a pedagógus-mozgalmak 9 pontos követelésével.

Az egyetértés kifejezésére a közösségi média eszközein túl a Tudásmenet fővárosba érkezésének alkalmát választotta.

Kiáll amellett, hogy a nevelésügyben érdekelt partnerek minél szélesebb körének bevonásával kerekasztal-típusú, valóságos döntéseket előkészítő tárgyalások kerüljenek sorra.

Saját kompetenciáival részt kíván venni ilyen tárgyalásokon.

2023 január 7.

A kiadást támogatta:

A Magyar Szocialista Párt Alapítványa:

